N°. 9. Donderdag 14 Mei 1903. 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	- 0.09
» » » 1000 »	- 0.08
» » » 3000 »	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **791 Loosduinscheweg**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van* f ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Stemmen uit de Pers.

De Lawa-spoorweg.

Naar aanleiding van de, door den minister van koloniën betrekkelijk den aanleg van den Lawa-spoorweg en de desbetreffende financieele quaestie ingediende wetsontwerpen, waarover t. z. t. in het laatst van het vorige jaar, ten minste wat het gronddenkbeeld aangaat, reeds 't een en ander in ons blad werd medegedeeld, is onlangs door de Tweede Kamer het Voorloopig Verslag uitgebracht, welks grondtoon verre van bemoedigend was voor hen, die, zooals 't *Vaderland* in zijn nummer van den 16en April ll., meenden, dat 't leed voor de kolonie Suriname binnen afzienbaren tijd zou zijn geleden en dat als 'n gevolg van de ontsluiting van het achterland, door den aanleg van een spoorweg naar het Lawagebied, de gulden tijd van weleer zou wederkeeren.

De Lawa-spoor bedreigd! laat genoemd blad zich echter den 28en April uit, nadat het voorloopig verslag bekend geworden was, waarin ja sympathie met de plannen der regeering wordt betuigd, maar tal van bedenkingen worden geopperd, welke, terwijl toch het groote belang, dat voor Suriname in spoorwegaanleg is gelegen, door niemand werd ontkend, werkelijk „van een breeden frontaanval niets, doch van een guerilla tegen de ontworpen spoorlijn alles weg hadden".

Terecht stelt het *Vaderland* het gedoe op de kaak van hen, die mee instemmend met de toejuiching van 's ministers gevleugeld woord, dat het bezit van koloniën plichten meebrengt, die niet straffeloos worden verzaakt, terugdeinsden toen het gold dien regel in de practijk toe te passen, en twijfel zich van hen meester maakte of het een plicht mag worden genoemd van het moederland om de kolonie Suriname overeenkomstig het gedane voorstel in staat te stellen, tot den aanleg van den spoorweg.

De *Nieuwe Courant* had 't o. i. bij het rechte eind, toen zij zich naar aanleiding van al die bedenkingen het volgende liet ontvallen:

Heeft de zorg voor den nederlandschen belastingschuldige, bewust of onbewust, de schaduwkanten der ontwerpen meer op den voorgrond gebracht en de lichtzijden op den achtergrond? Onmogelijk zoude het niet wezen. Het is niet de eerste maal en zal nog wel niet de laatste zijn, dat onze volksvertegenwoordigers, als zij geroepen worden over kolo, niale belangen te beslissen, aan de engere moederlandsche- waar deze daarmede in botsing komen of schijnen te komen, den voorrang toekennen. Niet met de bedoeling, de belangen der koloniën op zij te zetten, maar min of meer onbewust het hemd nader dan de rok rekenende. Wij hebben vroeger wel eens gewezen op gemeenschappelijke belangen welke moederland en koloniën hebben, maar 't wil ons voorkomen, dat in veler gedachtengang het bewustzijn van dat gemeenschappelijke nog niet groot is.

Uit het voorloopig verslag blijkt dat *vele* leden, die overigens met instemming hadden vernomen, dat het onderhavige voorstel zou worden ingediend, plotseling angst begonnen aan den dag te leggen voor den sprong in het duister, die aan de hand van het ingediende wetsontwerp van hen zou worden verlangd.

Het *Vaderland* laat zich hieromtrent als volgt uit:

Dat men min of meer een sprong in het duister waagt met dezen spoorweg, wie, die maar ooit iets hoorde van spoorwegaanleg in een goeddeels onbekend land, zal het ontkennen? Maar is dit niet een argument, dat zich tegen exploitatie en exploratie van alle onbekende oorden keert?

Zoo klinkt niet de taal van koloniale politici, die iets van den oud-hollandschen durf hebben geërfd.

Er is, strikt genomen, geen enkel onderzoek in onontgonnen en onbekend koloniaal terrein denkbaar, waarvan het vooraf wiskunstig vaststaat, dat het de kosten loonen zal.

Maar Suriname is ons niet ten deel gevallen om heel zijn achterland onontgonnen en ondoorspeurd te laten. En zooveel weet men van dat achterland toch wel, dat exploitatie behoorlijke kansen biedt op succes. En die kansen mogen niet onbenut worden gelaten.

Het blad dringt er op aan dat men toch eenig vertrouwen hebbe in het opperbestuur hier en in het koloniaal bestuur te Paramaribo, dat zeker niet met den spoorwegaanleg zal blijven voortgaan, wanneer bij de exploratie blijken mocht dat de terreinen, die voor het verkeer zouden worden opengesloten, die peine niet of nauwelijks waard zijn.

Dat vertrouwen, hetwelk ook door de *Nieuwe Cour.* voor gouverneur Lely wordt verlangd, die zelf in zijne memorie van toelichting uitdrukkelijk verklaarde, dat verlenging van den spoorweg van de Sara-kreek naar het Lawagebied en de richting dier verlenging van een nader onderzoek afhankelijk zijn gesteld, toone men, wenscht ook dat blad, door aanneming der wetsvoorstellen, waardoor men z. i. geen sprong in het duister doet.

De *N. C.*, die overigens wel een beetje onrust gevoeld heeft en nog voelt, maar hoopt, dat dit bij de verdere behandeling dezer aangelegenheid geheel zal verdwijnen, lichtte hare ontkenning, dat er van een sprong in het duister sprake zou kunnen wezen als volgt toe:

De zaak is niet van vandaag of gisteren. En al de stemmen van hen, welke het wél meenen met Suriname, vormen in dit opzicht althans één gelijkluidend koor, dat verkeerswegen en nog eens verkeerswegen het begin zullen zijn van een betere periode voor de kolonie. Zij, die belangstellend genoeg zijn in deze materie, weten dit voldoende. Wij behoeven geen getuigen hier op te roepen. Toch wijzen wij op wat te Paramaribo gesproken is bij de behandeling der surinaamsche begrooting voor 1903, toen de onlangs gestorven heer J. E. Muller in de Koloniale Staten wees op de groote wenschelijkheid van den aanleg van den tramweg; op andere stemmen in de kolonie, welke de verdere exploitatie van het binnenland steeds moeilijker en ten slotte onmogelijk noemden, als de spoorweg niet tot stand komt. Wij wijzen er op, dat ook de oud-gouverneur Van Asch van Wijck in den aanleg van spoor of tram voor de kolonie alle heil zag. Wij herinneren er aan, dat de onlangs afgetreden gouverneur Mr. Tonckens in den tramaanleg heil zag reeds in 1891, toen hij nog was gouvernements-secretaris. Men herleze het artikel „Teleurgestelde verwachtingen" in de Juli-aflevering van het *Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* van een bevoegd beoordeelaar als de heer H. Pijttersen en men spreke er toch niet meer van, dat de Lawa-spoorweg een sprong in het duister zou zijn.

De heer A. Stoop, mijningenieur, komt in een artikel in het *Alg. Hbl.*, waarin hij een lans voor het wetsontwerp breekt ook op tegen de voorstelling, van een sprong in het duister. Van Suriname is evenals van de beide andere Guhaya's bekend, dat evenwijdig aan de kust een *goldbearing belt* (gouddragende gordel) ligt, waarvan nu reeds hier en daar ontginbare stukken bekend zijn en zulks niettegenstaande de bezwaren eener exploratie bijna onoverkomelijk zijn.

En nu verlangen een aantal Kamerleden in de afdeelingen, dat een grondige exploratie zal voorafgaan aan den aanleg van den spoorweg. Dat kan men alleen verlangen als men den toestand niet kent en blijft men hierop staan, dan zal Suriname onproductief blijven, totdat Engeland of Amerika een aanleiding vinden kan om ons de kolonie, die wij niet waard zijn, te ontnemen.

Schrijver betoogt dan nader, dat een ernstige exploratie niet mogelijk is zonder een spoorweg.

Bovendien wijst de schrijver op de, aan den ingenieur Levat door de fransche regeering verleende concessie voor een spoorweg vanaf Cayenne tot aan het Lawagebied. Wanneer men let op de concessievoorwaarden, o. a. inhoudende, dat Levat de beschikking krijgt over alle forçats in de kolonie aanwezig, om bij den bouw alle arbeidskrachten te gebruiken, dan is er geen twijfel aan, dat Fransch-Guyana binnenkort een spoorweg tusschen Cayenne en het Lawa-gebied zal bezitten.

Stel nu, dat wij Paramaribo niet met die streek verbinden door middel van een spoorweg, wat zal men dan zeker zien gebeuren? Ons Lawa-gebied zal vooral door Franschen worden ontgonnen en in Paramaribo zal men zelfs niet bemerken, dat er iets gaande is. Alle goud zal bovendien over de fransche grens worden gesmokkeld en Suriname zal zelfs het uitvoerrecht van zijn product moeten missen. Waarlijk als de Kamer het ontwerp verwerpt, dan mag Frankrijk ons wel dankbaar wezen.

Wat de arbeiders-quaestie betreft, kan de schrijver verzekeren dat die door gouverneur Lely ook onder de oogen is gezien. De daaraan bestede kosten zullen niet te groot blijken te zijn, als men er maar tevens mee bereikt zal hebben, dat de geïmporteerde arbeiders bewaard blijven voor de kolonie, ook nadat de spoorweg voltooid zal zijn.

Iemand, die zich Nederlander noemt valt den heer S. in het *Handelsblad* aan en betoogt dat deze, blijkbaar zonder het voorloopig verslag te hebben gelezen, een zeer oppervlakkig oordeel uitsprak.

Nederlander heeft het o. a. ook over de quaestie, hoe men voor den aanleg aan de noodige werkkrachten zal komen, eene quaestie, waaromtrent ook de *N. C.* opheldering verlangde. Nederlander wijst er op hoe juist ten gevolge van het gebrek aan werkkrachten, de aanleg van productieve werken in Suriname, waartoe op voorstel van minister van Dedem besloten werd, slechts langzaam vordert; nog in 1900 kon daarvoor worden beschikt over een bedrag van ruim f 242.300, waarvan echter slechts een som van f 96600 kon worden verwerkt.

Deze schrijver is echter toch vast overtuigd, dat de Staten-Generaal de regeering zullen in staat stellen de hand aan den ploeg te slaan, zij het dan dat men zich vooreerst tot niet meer zal willen binden dan tot aanleg der eerste sectiën.

In het *Handelsblad* van den 11den dezer springt een kenner van Suriname, de leider der wetenschappelijke expeditie, Dr. H. van Capelle alhier, den heer S. bij, met de mededeeling, dat hij aan diens krachtig pleidooi nog een en ander, aan eigen ervaring ontleend, wenscht toe te voegen. Hij is overtuigd van den goudrijkdom van Suriname, terwijl ook van de balata-terreinen en van de schoone en deugdzame houtsoorten in de kolonie, om van de bijproducten (olie enz.) nog te zwijgen, veel voordeel kan worden verwacht.

En nu nog dit uitknipsel aan de *Nieuwe Arnh. Cour.* ontleend, die zich ook in de bres werpt voor het bedreigde wetsontwerp:

Weigering van de voor spoorwegaanleg en exploitatie aangevraagde gelden sluit in, dat men niet gelooft aan de toekomst van Suriname, maar dan aarzele men ook niet met een band te verbreken, welke voor beide partijen slechts nadeelig is. Suriname zal er alsdan niet bij verliezen, maar integendeel veel bij winnen, indien de sterrenvlag der Vereenigde Staten van N.-A. de nederlandsche driekleur vervangt, en Nederland zal financieel gebaat worden door het verlies eener noodlijdende kolonie.

Er komt kleur in, nietwaar? Het is dan ook met waar genoegen, dat wij van deze enkele persstemmen, naar wij hopen weinige uit vele, kennis namen, om er uit af te leiden dat er werkelijk nog belangstelling in Nederland te vinden is voor de, thans noodlijdende koloniën, die we immers, nadat ze onder ons bestuur noodlijdend zijn geworden, toch weer op de been moeten helpen?

FEUILLETON.

Sèkatèn.

(*Slot.*)

Wij zullen bij de beschrijving van garebeg Dal zien, waarom deze gebeurtenis in de sekatendagen der maand Moeloed herdacht wordt, ofschoon zij op den tienden dag der maand Soera, de eerste maand van het jaar, verjaart.

De klaagliederen van Fatimah worden, naar men beweert, door den gamelan sekati vertolkt en de zachte weemoedstonen, waarmede de bonang alle gending's inleidt, komen ons voor, daarmede zeer goed overeen te stemmen. 't Valt ons, Westerlingen, veel moeielijker in de daarop volgende allegro's eene steeds luider stijgende weeklacht te hooren, die later in een sterk versneld presto tot vertwijfeling klimt, maar beter begrijpen we weder het wegstervend slot ritardando, dat van troostvol insluimeren of berusten na harden strijd spreekt.

En ook wordt 't ons thans duidelijk, waarom deze gamelan's met den bijnaam sekati en hun speeltijd met de gansche omgeving met dien naam van sekaten aangeduid worden, want die woorden zijn eene samentrekking van „sesek" en „ati", in 't laatste geval met het achtervoegsls „an" en beteekent het bedrukt van hart zijn, gemoedebeklemming hebben of geven en al wat daarmede in dadelijk verband kan staan.

Onmiddellijk na 't aanslaan van den laatsten toon neemt de andere gamelan het inleidend motief weder op, om daarna dezelfde of dergelijke melodiën door den nacht te doen klinken, klagend en zingend, troostend of jubelend, maar altijd rein voor wie, de ons ongewone harmonie der gamelantonen, heeft leeren verstaan. De gamelan sekati geeft in een twaalftal gending's afwisseling genoeg.

Toch hebben deze toonstukken, door hun ernstige andante's, hun dan volgende allegro's en hun wegstervende slotmaten, een te veel overeenstemmend en tevens te edel karakter, om hen niet in één hoofdvorm samen te vatten, zonder verdere gevolgtrekking, liefst met dien van de sonaten onzer muziekschool, maar waarbij dan hetzelfde inleidende treurmotief, de gending sekati, nooit ontbreekt.

Onder den loerah telt elke gamelan sekati nog tien nyaga's, die geen bijzonderen rang bekleeden en de djadjar genoemd worden.

Natuurlijk is het korps nyaga's van den kraton veel grooter en wisselen dezen elkaâr bij de verschillende gamelan's af.

De onderhouder van al deze gamelans, van wien we boven reeds spraken, draagt den titel van panéwoe gending en den onveranderlijken, op zijn opvolger overgaanden, naam van Karja Di Medja.

Hij is altijd aanwezig om, waar dit noodig mocht worden, herstellingen aan te brengen.

Zijn helper of kliwon, die den rang van bekel heeft en altijd Karja Poestita heet, is gedurende de sekatenweek gewoonlijk bij den kyahi Naga te vinden, zij 't ook dikwijls slapende, evenals zijn chef, dit op de zuidelijke panggoeng voortreffelijk weet te doen en waartoe ligmat en kussens in een der hoeken worden neêrgelegd.

Gewoonlijk dragen de nyaga's op het mesdjidplein hun eenvoudige, daagsche kleeding, maar 's nachts, na den laatsten sekatendag, wanneer de vorst zelf het bedehuis en ook de beide gamelan's bezoekt, wordt de hofkleeding gebezigd.

Dat bezoek, waaraan een volgend overzicht gewijd zal zijn, heeft in den vóórnacht van den 12en Moeloedgerebegfeestdag plaats en een bidstond, tebiran of selewátan Moeloed, ten doel.

Zoodra de sultan in dien nacht het voorplein van den tempel betreedt, wordt de zelfde zang op beide gamelan's uitgevoerd.

Nadert zijne hoogheid een der panggoeng's altijd 't eerst de zuidelijke, dan wordt de daar bespeelde gamelan luider geslagen, om weder zeer zacht getokkeld te worden, wanneer de vorst de trappen beklommen heeft en zich eenige oogenblikken bij dat speeltuig ophoudt.

Een paar uren, nadat hij altijd vóór middernacht naar den kedaton teruggekeerd is, worden ook de beide gamelan's naar binnen gedragen; de kyahi Goentoer Madoe, om tot een volgend jaar in den vorstelijken gedong gangsa op de setinggil opgeborgen te worden en de andere, de kyahi Naga, om eerst nog éénmaal op den garebeg-dag dienst te doen en daarna zijn voorganger te volgen.

De gedong's gangsa staan aan de oost- en westzijden van het terras.

Ook de tot de oepatjara behoorende pajoeng bawat wordt daar met de daarbij behoorende wapens bewaard.

Bij het huwelijk of de besnijdenis of ook wel bij het doorboren der oorlellen van, uit eene ratoe of vorstin geboren, sultanszonen of dochters, wordt de kyahi Naga uit zijn bergplaats naar de westelijke bangsal overgebracht, om de binnen den kedaton gevierde plechtigheid met zijn zangen te huldigen.

Een andere gamelan, de poesaka, kyahi Goentoer Sari weerklinkt dan op het plein Magángan, bezuiden den Kedaton.

Het is voor ons intusschen tijd geworden, om den kraton te verlaten en over den aloon-aloon naar huis terug te keeren.

Hier past een enkel woord over het volksfeest, dat daar zes dagen en nachten achtereen de menigte bezighoudt.

Vóór de groote mesdjidpoort zijn enkele en dubbele rijen van bamboe-kramen en waroengs opgeslagen, waarin maleiers, Chineezen en enkele Javanen hun koopwaren uitgestald hebbēn en spijs- en drankventers den vermoeiden wandelaar voeding en lafenis aanbieden.

Daar dwalen mannen, vrouwen en kinderen, van velerlei landaard en in bonte verscheidenheid van kleeding rond, de Indische en Indo-dames zich verlustigende in het nonton (kijkers), in het koopen en snoepen, de kinderen de handen vol speelgoed of lekkernij.

En nu mogen die snoeperijen nog meestal van inheemschen oorsprong zijn, onder dat speelgoed is meer en die koopwaren zijn grootendeels van buitenlandsch, zelfs van europeesch maaksel.

Dat onze beschaving ook tot hier doorgedrongen is, daarvan getuigen niet alleen de draaimolens en russische schommels, die onze kinderen en kinderlijke oosterlingen genot doen vinden in het ongewone, maar ook de restauratieloods van een aan blanken en bruinen verwanten hôtelhoudster en zelfs een Janklaassen-tent met draaiorgelmuziek en tromgebons.

En van die beschaving getuigen ook de zakkenrollers en nachtvlinders, alsmede de natuur of schoonheidminnende slenteraars, die in het licht der tallooze tokolampen dooreen woelen, als Amsterdammers in de Kalverstraat of onder de schaduw der zware weringinboomen het wassende maanlicht en den onbescheiden blik van andere wandelaars ontwijken.

Wat men hier echter nog niet ziet, dat is onze jeneverbeschaving en wat men er niet tapt is onze alcohol, tenzij in de slechts door fatsoenlijke lieden van ons ras bezochte poffertjesloods. De drankduivel waart er nog niet rond en moge er nooit zijn slachtoffers grijpen! . . . . . . maar de opium-vloek drukt menigeen, die hier rondsluipt of neerzit in onbehaaglijk niets-doen.

Na den eersten nacht en terwijl de gamelan's het ommuurde voorplein van den mesdjid met hun tonen vullen, stroomt het volk de trappen van de groote toegangspoort op en af en neemt het de omgeving der beide panggoeng's en alle treden van beider vierdubbele opgangen in 't bezit en vleit het zich neder op het zand en in de open lucht, onder de daken der soerambi, de open voorzaal der moskée en in de zijportalen van het poortgebouw en luistert en dommelt of keuvelt en schertst, om eerst uren later dan gewoonlijk rust te zoeken in den slaap of vergetelheid in droomen.

Ook wij doen dit, om elkander na zes dagen weder te ontmoeten in den nacht voor garebeg Moeloed.

Wij spraken van den bedoeg, waarop in den mesdjid de tijden der vijf gebeden aangekondigd worden, ook die van de buitengewone gebeden, den aanvang en het einde der vasten enz.

Dit is de taak der modin's, evenals in Arabië en in bijna alle mohamedaansche landen de moädsdsin, die gebedsuren naar alle windstreken van de hooge manarah's afroepen.

Die menara's bestaan op Java niet, behalve alléén bij de mesdjid van Koedoes en Djapara, te Bantam, Semarang, Soerabaija en Bezoeki.

Vandaar de noodzakelijkheid om de gebedsuren op eene andere wijze aan te geven.

Ons antwoord aan de Nieuwe Courant.

Onze ruimte is beperkt en niet voor polemiek bestemd. Maar zoo af en toe meenen wij uit den hof der nederlandsche pers een bloempje te moeten plukken en dit onzen lezers voor te houden, zoowel het onkruid, dat er, van een koloniaal standpunt beschouwd, helaas nog al te welig in tiert, als de fijnere exemplaren, proeven van veredeling, waarvan de bewijzen ook door ons werden opgespoord en aangetoond. Gaf ons niet onlangs, n. l. in ons nummer van 30 April l. l., de houding van de *Nieuwe Courant* in zake de, door onze vereeniging voorgestane en op touw gezette permanente tentoonstelling, aanleiding om, met 't oog op de koloniën wier belangen wij voorstaan, in de overtuiging daarmede ook 't vaderland te dienen — onze erkentelijkheid voor den verleenden steun te betuigen, evenals wij thans niet aarzelen om, zoowel dat blad als het *Vaderland* o. i. welverdienden lof toe te zwaaien voor het, inzake de spoorwegplannen voor Suriname ingenomen standpunt? Dat moge bedoeld blad koud laten, het is ons om 't even. Wij houden het goede vast, waar wij het vinden, maar zullen ook blijven voortgaan om, indien wij zulks noodig achten, onze opmerkingen te plaatsen, al komen wij, wat ook niet in de bedoeling ligt, daardoor niet in het gevlei. Het tegendeel is het geval zooals blijken kan uit het volgende, ontleend aan de *N. C.* van den 19den dezer, en geschreven naar aanleiding van ons artikel getiteld: *De toestand op Curaçao.*

Dat de toestand op Curaçao zeer veel te wenschen overlaat, was ons niet onbekend; in onze eigen mailrubriek zijn daaromtrent berichten opgenomen. Het ligt echter voor de hand, dat een redactie, wanneer zij in buitenlandsche bladen zeer alarmeerende stellige feiten aantreft omtrent een Nederl. kolonie (en nog wel in een zoo alarmeerend blad als de *Petit Bleu*) inlichtingen gaat inwinnen ter plaatse boven aangeduid. Dit geschiedt niet uit eigen onwetendheid, maar om te vernemen, wat men dáár weet of te zeggen heeft over de stellige *feiten*, meegedeeld in buitenlandsche *bladen*.

Het *Kol. Wbl.* lijdt aan een zeer slecht humeur tegenover de nederlandsche pers. Neemt zij naar zijn zin niet genoeg notitie van koloniale aangelegenheden — het protesteert heftig; wint zij inlichtingen in op een andere plaats, dan aan het *Kol. Wbl.* behaagt, het spreekt op schamperen toon zijn bevreemding daarover uit. Maar het is toch waarlijk al te dwaas, dat men zich — na voldaan te hebben aan den eisch om zijn lezers zoo snel mogelijk uit goede bron in te lichten — nog moet gaan verdedigen tegen vittende specialisten, die 't liever op een andere wijze hadden gewenscht. Wij begrijpen volstrekt niet welk nut het *Kol. Wbl.* meent te kunnen stichten door zijn prijzenswaardig streven om de belangstelling in onze koloniën hier te lande te verlevendigen, steeds gepaard te laten gaan met een prikkelende bedilzucht tegenover organen met uitgebreider arbeidsveld. De sympathie voor onze koloniën is tegen zulke slechte gewoonten natuurlijk wel bestand, maar de sympathie voor het *Weekblad* — althans de onze — beslist niet.

Dat het er ons overigens niet om te doen was in dezen alleen „officieele waarheid" onder de oogen onzer lezers te brengen, bewezen wij door een paar dagen later het briefje over te nemen, door mr. Wüppermann alhier aan *Het Vaderland* toegezonden.

Naar aanleiding van het vorenstaande, achten wij ons tot een wederwoord verplicht en zulks te meer wijl de *N. C.* een onjuiste voorstelling geeft van wat wij schreven. Wij vreezen dat wij de intelligentie harer redactie hebben overschat.

Hoe 't blad er toe komt te verklaren, dat wij het verweten, dat het zijne inlichtingen inwon ter plaatse, waar men die werkelijk het best kan geven, is ons een raadsel. Waar wij over vielen is, dat het, na onlangs gemeend te hebben ons de les te mogen lezen betrekkelijk onze herhaalde klacht over de geringe, door de nederlandsche pers gemeenlijk ten opzichte van de koloniën aan den dag gelegde belangstelling, eerst er toe overging om inlichtingen in te winnen, d. i. toch meerdere belangstelling aan den dag te leggen, betrekkelijk den toestand op Curaçao, toen men zich in het buitenland met dien toestand ging bemoeien, en zulks niettegenstaande het — zooals ook door ons werd voorop gesteld — uit de berichten der westindische bladen moest hebben geleerd, dat die toestand werkelijk onze aandacht over waard is.

De *N. C.* zegt, dat zij daaraan reeds hare aandacht schonk, door overname van berichten uit de westindische bladen in de desbetreffende rubriek. Wij moeten haar in dit opzicht gelooven daar wij haar overzicht uit de west-indische bladen, natuurlijk niet volgen wijl wij die bladen zelve lezen. Maar wij vragen der redactie of het van bijzondere belangstelling voor eene kolonie getuigt om in een rubriek, die helaas voor slechts weinigen in den lande beteekenis heeft, over te nemen dat, gelijk o. a. op het eiland Curaçao het geval is, de geheele oogst is mislukt? Noopt haar dit niet om zelve eens, niet de schaar, maar de pen ter hand te nemen, dan — is de ware belangstelling er nog niet, die wij van de nederlandsche pers ten opzichte van de koloniën, die Nederland hebben rijk gemaakt, meenen te mogen eischen, en zonder welke de taak der regeering, die in de laatste tijden in menig opzicht getoond heeft het goede met de koloniën voor te hebben, aanmerkelijk wordt verzwaard.

Dit zouden wij aan de *N. C.* hebben voorgehouden, ware het niet dat de nog recente, in zake den nood op Java in het algemeen opgedane ondervinding, ons daarvan hadde weerhouden, wijl wat wij verlangen wellicht te veel op eens gevergd zou zijn. Wij wilden het dus niet over de nederlandsche pers hebben en gingen er toe over om de houding der regeering ten opzichte van den toestand op Curaçao te critiseeren, gelijk ook het *Vaderland* deed, eene houding, die ons werkelijk na hetgeen aan den bestaanden toestand vooraf ging heeft teleurgesteld, doch hoogst waarschijnlijk haren grond vindt in de geringe belangstelling in Nederland voor de betreffende kolonie.

Wil de redactie van de *N. C.* een gemoedelijken raad van ons aannemen? Zij legge die *noli mi tangere* manieren af, die haar bevangen maken en in een stuk, dat haar niet aanstaat, iets doen lezen wat er niet in staat. En dan hoede zij zich ook voor naiveteit. Heusch, zij onderschat het vertrouwen harer lezers in den ernst harer herhaalde betuiging van sympathie met de koloniën, waar zij het noodig acht te verklaren, dat deze door een enkele, naar aanleiding van een recente terechtwijzing harerzijds misschien wat scherp uitgevallen opmerking van onzen kant, niet heeft geleden. *Wij* tenminste hebben nimmer gemeend die, door haar betuigde sympathie als een verweerd vernislaagje te moeten beschouwen, dat als men 't even aanpakt aan schilfers uiteenvalt.

Dat *wij* nu haar sympathie moeten derven, zullen we trachten te verduwen, en dat zal, hopen wij, wel gaan. Sympathie, die ons den eisch stelt alleen het goede en niet ook de fouten te ontdekken en aan te toonen, heusch — daar passen wij voor.

Oost-Indische berichten.

Het rapport der pauperisme-commissie. Hervorming der politie. Lepragevaar. Papierfabricatie. Solosche landbouw-ongerechtigheden. Renteloos voorschot aan „Oost en West" te Batavia. Nog eens de mijnwerkers op Banka. Detacheering van leerlingen bij de steenkolenontginning ter Sumatra's Westkust. Verpakking van suiker in goenizakken. Inlanders als opzieners bij het boschwezen.

Het rapport der **Pauperisme-commissie** is dan eindelijk verschenen en de regeering heeft met bekwamen spoed voor openbaarmaking gezorgd. Het Bat. N.bl. betreurt het echter, dat de regeering ook in deze materie slechts ten halve is gekeerd. Het rapport toch refereert aan het schrijven van den voorzitter, den secretaris van het gouvernement W. F. W. van Rees, van 1 Febr. a. p., handelende over de staatsarmenzorg voor en het pauperisme onder de Europeanen in N.-I., zoomede over de eveneens ter harer kennis gebrachte „Uitkomsten" der pauperisme-enquête.

Dit schrijven en die uitkomsten vormen namelijk als 't ware de inleiding tot het werk der Commissie, waardoor ons eene vruchtbare bespreking van den arbeid der commissie en eene beoordeeling daarvan hoogst bezwaarlijk wordt gemaakt, door het gemis der monographiën bij bovenbedoeld schrijven behoorende.

Dat blad stelt zich voor later een overzicht te geven van den inhoud van het rapport, maar deelt al dadelijk de conclusie mede, waartoe de commissie komt. Die conclusie, n.l. welke gedragslijn de regeering zal hebben te volgen, luidt als volgt:

„Zij (de regeering) neme, voor zoover gelegen binnen het bereikbare, alle belemmeringen weg, welke in den wedstrijd van het leven den onvermogenden europeeschen ingezetenen en met dezen gelijkgestelden, de mededinging bemoeielijken; stelle daartoe de gelegenheid open of steune de met dat doel van andere zijden aangewende pogingen; onthoude zich echter, juist om het welslagen van die gedragslijn niet in gevaar te brengen, van elke, op de ontwikkeling van de zooveel doenlijk op te wekken geest- en wilskracht verlammend werkende, bevoorrechting der bedoelde klasse en trede overigens, ook hier, voor zoover uitvoerbaar, zoo krachtig mogelijk op tegen die concrete bijkomende oorzaken van de toeneming van het pauperisme, welke zich tot rechtstreeksche bestrijding leenen, zij het ook dat haar algeheele opheffing buiten het vermogen van de staatsmacht valt."

Bij het rapport zijn gevoegd adviezen der commissie over:

a. de herziening van het reglement voor het Proveniers- of Oude mannenhuis te Semarang;

b. de aan te wenden middelen tot beperking voor zooveel mogelijk, van de practische nadeelen van het kazerne-concubinaat;

c. de terugzending naar Nederland van alle aldaar aangeworven militairen, ten einde hen daar te lande van hun dienstverband te ontslaan.

Ook op den inhoud dezer adviezen zal nader worden teruggekomen.

***

Het *Bat. Nbl.* heeft wederom de aandacht gevestigd op de dringend noodige hervorming der politie, ten einde paal en perk te kunnen stellen aan het steeds driester optreden van de misdadigers, vooral ook om de bevolking te beschermen tegen de vexaties van allerlei aard, door de kampongpolitie oogluikend toegestaan, omdat ook zij niet beschermd wordt. Mede vestigde dat blad de aandacht op het steeds toenemend aantal gevallen, waarin dieven en inbrekers gebruik maken van vuurwapens. Ondanks de beperkende bepalingen op den invoer van vuurwapens, neemt de verspreiding van goedkoop schiettuig steeds toe; de smokkelhandel spreekt hierin ongetwijfeld een krachtig woord mede, maar toch niet zóó, dat daarmede de zaak verklaard is.

Het blad concludeert daaruit dat de bepalingen op den invoer van vuurwapens ontoereikend zijn in de eerste plaats en het toezicht op de verspreiding gebrekkig is in de tweede plaats.

De resident kwam gelukkig tot dezelfde conclusie en vond daarin aanleiding, om in overleg te treden met den controleur der in- en uitvoerrechten en accijnzen, ten einde te geraken tot voorstellen om de bepalingen bovenbedoeld te herzien.

Het blad vermeldt verder dat ook reeds de vorige resident met den controleur der in- en uitvoerrechten en accijnzen hetzelfde overleg had gepleegd, met het gevolg dat toèn, *dus nu vier jaar geleden*, door den controleur reeds voorstellen waren ingediend, welke helaas nu nog op afdoening wachten.

***

De *Sum.-bode* vestigt zeer terecht wederom de aandacht op de hoogst bedenkelijke verhoudingen, die het **lepragevaar** voor de Padangers begint aan te nemen en in 't bijzonder op den eisch der noodzakelijkheid, om voor de diepongelukkige wezens, welke er mede behept zijn, inrichtingen in 't leven te roepen, waar zij onbezorgd kunnen leven en voor hun medemenschen niet langer het gevaar opleveren, hen te besmetten.

Het blad wijst er op dat er in de Battaklanden reeds vóór eenige jaren door duitsche zendelingen een leprozengesticht in het leven werd geroepen, terwijl Padang, de hoofdplaats van het gewest, de vierde plaats van Ned. Indië, letterlijk niets doet, om deze kwaal te beteugelen, of liever gezegd nog niets gedaan heeft, want wij zijn er van overtuigd dat onze nieuwe gouverneur van Sumatra's Westkust ook deze aangelegenheid wel spoedig in 't reine zal brengen.

Het blad wijst er verder op, dat de minister van koloniën in zijn M. v. A. bij de behandeling der begrooting voor 1903 wel heeft gezegd, dat er voorstellen tot vaststelling van een lepra-reglement en tot oprichting van gouvernements-leprozeninrichtingen bij den Raad van Indië in behandeling zijn, maar dringt er krachtig op aan eenigen spoed te betrachten, daar de toestand van dien aard is, dat elke dag langer wachten bedenkelijke gevolgen kan hebben, zoodat het zelfs den inlanders en vreemde Oosterlingen dringend aanbeveelt, zich te vereenigen, om de noodige maatregelen te beramen en tot uitvoering te brengen.

***

In een ingezonden stuk aan het *Bat. Nbl.* beweert de heer Smidt van Gelder (zie vorig nummer van dit blad), dat in het entrefilet van de *Locomotief*, weêrgevende een gesprek met hem over papierfabricatie op Java, eene onjuistheid is ingeslopen. Hij spreekt beslist tegen, zich er over te hebben uitgelaten, dat hoogstwaarschijnlijk niets van eene zoodanige fabriek zou komen, althans niet van zijn kant en zou 't trouwens zeer voorbarig van hem geweest zijn, zegt hij, reeds toen een dergelijk oordeel uit te spreken, aangezien hij met zijn onderzoek naar de levensvatbaarheid van eene eventueel op Java op te richten papierfabriek nog lang niet gereed was. Wat deze ontkenning betreft, zegt de *Locomotief*, zijn wij zoo vrij hem zijn eigen woorden in het geheugen te roepen, n.l. de verklaring, dat z. i. eene papierfabriek hier geen loonende zaak zou zijn en dat hij noch geld, noch ondervinding over heeft voor een bedrijf, waarvan hij nog lang niet zeker is of het levensvatbaarheid bezit.

Het kan trouwens niet anders; het niet tegengesproken oordeel des heeren S. v. G. over de kwaliteit en de prijzen der materialen, geschikt voor papierfabricatie, moet wel tot zulk eene conclusie leiden.

De heer S. van Gelder is reeds weder naar Nederland vertrokken.

***

In de *Sem. Ct.* vinden wij onder den titel van „Solosche landbouwongerechtigheden" eene correspondentie over de menigvuldig aldaar voorkomende waterquaesties tusschen beheerders van landbouwondernemingen en z.g. bekelspemadjeggan (pachtinners), waarmede de schrijver het uitlokken beoogt eener wettelijke regeling, om de aldus ontstane geschillen op minzame wijze te beeindigen en in de toekomst waterperkara's te voorkomen. Tot nu toe worden dergelijke quaesties commissoriaal gemaakt en tot commissieleden benoemd de ouden van dagen uit de desa of desa's, die bij de zaak betrokken zijn. Deze moeten den betrokken regent dienen van advies, om dien ambtenaar een uitgangspunt voor het te houden onderzoek en de te nemen beslissing te bieden. De meeste betrokkenen hechten echter geen waarde aan dergelijke adviezen, omdat daarbij gewoonlijk om den voorrang dingen *partijdigheid* en *rancune*. Het javaansche woord *besel*, dat de beteekenis heeft van geld aangewend met het doel om te koopen, is tusschen de geschilvoerende partijen in dèn mond als bestorven, waaruit kan worden afgeleid, dat het onderzoek nimmer met de vereischte onpartijdigheid geschiedt. Menigvuldig zijn de gevallen, dat een desabewoner zich het recht in den droogen tijd aanmatigt water naar zijn velden te doen vloeien. Volgens den Solo-javaanschen adat wordt dat als diefstal van water aangemerkt en ziet de schuldige zich op de politierol gestraft.

Dat de bekels zich vaak de handen laten stoppen en zich geen moeite geven om tot de kern van de zaak door te dringen, dit alles zouden de van hun verrichtingen opgemaakte processen-verbaal, die bij de regenten voor de politie berusten, kunnen uitwijzen. Wenscht eene der partijen zich niet neder te leggen bij de wijze, waarop het onderzoek is ingesteld, zoo wordt dit herhaald, waardoor de zaak jaren lang als onafgedaan blijft liggen.

De assistent-resident, die den moed heeft gehad den stier bij de horens te vatten, was voorzeker die van Klatten, de heer J. Hofland, thans hoofd van plaatselijk bestuur van Temanggoeng (Kedoe). Zoodra eene waterquaestie ter zijner kennis was gebracht, ontbood hij beide partijen, den toemenggoeng van de afdeeling en het districtshoofd van de plaats, waar ze had plaats gehad. De *piagem* (overeenkomst betreffende huur en verhuur van de gronden) was voor hem het uitgangspunt voor het in te stellen onderzoek, dat hij persoonlijk leidde, waardoor eene spoedige afwikkeling der zaak in de hand gewerkt en veelal bereikt werd.

Eene andere wijze om aan water (het zoogenaamde zakwater) te komen, d. i. water, dat uit eene leiding sijpelt, brengen vele Javaansche landbouwers in practijk; zij werpen in de leiding eene groote hoeveelheid rivierkrabben, bekend onder den naam van „*joejoe*". Deze lieve schaaldiertjes maken al spoedig gaten in de boorden der waterleiding, waardoor dit onmisbaar vocht wegvloeit. De solosche wetgeving kan daartegen niets doen.

Toen eene halve eeuw geleden de politie nog niet zoo goed geregeld was als thans, gaven waterquaesties dikwijls aanleiding tot bloedige tooneelen. Iemand die, zonder vergunning van den eigenaar, gebruik had gemaakt van diens bevloeiingswater, werd, zonder vorm van proces, gekrist en ook de zaak bloedde dood, daar er niemand was, die er zich verder mede inliet. Sedert is daarin verandering ten goede gekomen. De schuldigen worden nu voor de z. g. politierol berecht en tot krakalstraf veroordeeld.

De vereeniging van solosche landhuurders heeft nog niet lang geleden het europeesche en inlandsche bestuur alhier in overweging gegeven, het toezicht op bevloeiingswater uit rivieren en bronnen op denzelfden leest te schoeien, als dat op de wegen, die de landelijke ondernemingen doorkruisen, doch om den schrijver onbekende redenen is dit voorstel niet ingewilligd, zoodat waterquaesties nog altijd op den ouden voet moeten worden behandeld, m. a. w. op de lange baan worden geschoven.

Wij hopen dat spoedig ook in dèze aangelegenheid eene gunstige verandering zal komen.

***

Zooals wij weten, heeft de vereeniging „Oost en West" in Ned. Indië aan de regeering een renteloos voorschot gevraagd van f 10.000, om gevolg te kunnen geven aan haar voornemen, de inrichting te Batavia van eene permanente tentoonstelling van producten van inlandsche kunst en nijverheid.

Naar wij uit het *Bat. Nbl.* vernemen, heeft de regeering zich bereid verklaard het voorschot toe te staan, mits de vereeniging waarborgen kunne aanbieden voor de aflossing

***

De *Javapost* den treurigen toestand der mijnwerkers op Banka beschrijvende, wijdt dien aan onvoldoend europeesch toezicht en aan het in hoofdzaak door de mijnkongsies slecht gevoerde toezicht, alléén hieraan schrijft het blad de treurige, onmenschelijke wijze toe, waarop met de zieken wordt omgesprongen, wat vooral begrijpelijk is, wanneer men weet, dat de mijnkongsies ook voor een deel de voordeelen genieten van den arbeid der mijnwerkers. En alhoewel er op Banka steeds maar gestreefd wordt om in vele zaken het lot van den mijnwerker te verbeteren, zoo zijn er toch nog altijd toestanden, die dringend verbetering eischen.

Bijv.: wordt voor den gezondheidstoestand nog te weinig gedaan.

Wel zijn er in de laatste jaren ziekenhuizen in de verschillende districten opgericht, ook eenige doktersdjawa aangesteld, maar het aantal dezer laatsten is nog verre van voldoende. Voorts worden de beriberilijders allerstiefmoederlijkst behandeld. Voor hen, die door deze ziekte worden aangetast, worden ellendige loodsen opgeslagen, en slechte voeding bereid, een weinig droge rijst en tot toespijs een kommetje zout, anders niets.

De ingenieurs en de opzichters van het mijnwezen hebben te zware diensten te verrichten en zijn te veel met werkzaamheden overladen, dan dat zij nog een goed toezicht zouden kunnen voeren op de ziekeninrichting.

Wenscht men hierin afdoende verbetering, dan dient daartoe speciaal europeesch personeel te worden aangesteld.

De baten toch, zegt dat blad, die het N. I. gouvernement van het eiland Banka geniet, zijn groot genoeg om hen, door wie grootendeels die baten worden verkregen, goed te behandelen. Het koloniaal verslag over 1902 wijst toch op een bedrag voor den verkoop van Banka-tin verkregen van ruim 20 millioen gulden; ruim 250.000 pikols waren ter markt gebracht.

Wel loopt deze productie niet over één enkel jaar en is zij nooit hooger geweest dan 200.000 pikols, maar de jaarlijksche opbrengst kan toch, om een globaal cijfer te noemen, minstens op 150.000 pikols geschat worden, wat gelijk staat met eene waarde van 16 millioen gulden.

De kosten der ontginning bedragen hoogstens een derde gedeelte daarvan. Hoe groot is dus het batig saldo niet, wat het land jaarlijks van dit schijnbaar zoo nietige eiland trekt.

Wel een reden te meer, om vooral, nu de koelie-ordonnantiën ten opzichte van particuliere ondernemingen aan de orde van den dag zijn, ook een gunstig oog te laten gaan op de koelies van Banka, die in dienst van het N.-I. gouvernement zijn.

***

Bij wijze van proef is bepaald dat leerlingen van den mijnbouwkundigen cursus der Koningin Wilhelmina school te Batavia, die bij het einde van het schooljaar 1902—1903 worden bevorderd van de 2de naar de 3de klasse van dien cursus en op grond van goed gedrag en loffelijken ijver daarvoor worden aangewezen, gedurende de maanden Mei en Juni 1903 gedetacheerd kunnen worden bij de steenkolen-ontginning ter Sumatra's Westkust, ten einde aldaar onder deskundige leiding zich practisch te bekwamen in den mijnbouw.

Zij genieten eene toelage van *f* 60 's maands en hebben aanspraak op uitkeering van het kostende van een retourbiljet voor de reis per stoomschip van de Kon. Paketvaart-maatschappij van Batavia voor Emmahaven, als passagier der 2de klasse en vrij transport per spoor van Emmahaven naar Sawah-Loentoe en terug als reizigers 2de klasse.

***

In het Archief voor den landbouw in Insulinde kwam onlangs een verslag voor van eene suikerfabriek, waarin wederom melding gemaakt werd, dat koopers hoe langer hoe meer de voorkeur geven aan verpakking der hoofdsuiker in goenizakken, in plaats van in krandjangs, zoodat het te voorzien is, dat deze eerlang geheel in onbruik zullen geraken. Is dit te betreuren met 't oog op het daardoor verdwijnen der inlandsche industrie van „krandjangs vervaardigen", terwijl ook de kadjangmatten in veel mindere hoeveelheid zullen noodig zijn, het schijnt te kunnen worden aangenomen, dat de suiker in zakken beter bewaard is tegen nadeelige inwerkingen, waarover vooral tengevolge der krandjang-bekleeding wel eens werd geklaagd.

Wenschelijk zou 't zijn, dat op Java een vezelstof op groote schaal door de bevolking werd aangeplant en er eene fabriek verrees tot het vervaardigen van goenizakken, die thans uit Britsch-Indië betrokken moeten worden en waarvan voor de suikercultuur ongeveer 7 millioen stuks jaarlijks noodig zijn. De prijs franco-reede per zak, die ruim 2 picols suiker kan bevatten, is nu ongeveer *f* 0.30.

Het verdwijnen van de krandjang-fabricatie moet, volgens het „archief voor den landbouw" eerder als een voordeel dan als een nadeel voor den Javaan en voor de inlandsche industrie beschouwd worden, omdat de vervaardiging van die krandjangs voor den arbeider geen behoorlijk loon oplevert en het snijden der benoodigde bamboe op jeugdigen leeftijd den ontijdigen dood ten gevolge heeft van duizende bamboestoelen, waardoor in sommige streken zelfs gebrek aan bamboe voor huizenbouw is ontstaan.

De cultuur der vezelplant, welke de grondstof levert voor de fabricatie der goeniezakken, verschaft in Bengalen aan duizende inboorlingen zooal geen bestaan, dan toch eene aardige bijverdienste, terwijl in de fabrieken in Calcutta, maar meer nog in Europa, vooral in Dundee, de verwerking aan duizende arbeiders werk verschaft.

In den laatsten tijd wordt, ook door den minder gunstigen toestand der koffie, weêr meer het oog gevestigd op de jute-cultuur, vooral van de grovere vezels worden alléén de goeniezakken gemaakt, terwijl van de fijnere allerlei zaken voor dagelijksch gebruik en luxeartikelen vervaardigd worden.

De Corchorus-soorten groeien in het vochtige klimaat van West-Java goed en schijnen 't meest geschikt te zijn voor het doel.

Van de jutevezels worden vervaardigd stoffen van verschillende kwaliteit, van af de fijnste, die soms de plaats van zijde innemen, tot lijnwaden, shirtings, gordijnen, karpetten en zakken, dun papier, in hoofdzaak van den afval en verder touw van de zuivere en langere variëteiten. Bijna in ieder huis in Bengalen hangen aan een balk in de veranda eenige bundels jutevezels, die in den vrijen tijd door de bewoners, onder gezeliigen kout, in verschillende dikten worden gesponnen en gevlochten, gedeeltelijk voor het vervaardigen van kleeren, gedeeltelijk voor goeniezakken.

In Madras bleek de cultuur minder loonend, waarom de fabrieken van daar naar Calcutta werden overgebracht; ook in Bombaij is gebleken dat, hoewel de plant er welig groeit, de productiekosten te hoog waren.

De mogelijkheid bestaat dat ook in Indië de zaak niet zoo gemakkelijk met voordeel zal kunnen gedreven worden, want het is niet zoozeer de „kwaliteit" van de vezel, welke bezwaar zal opleveren, dan wel de buitengewone „goedkoopte" van de vezel. Op iederen grond schijnt jute verbouwd te kunnen worden, het minst gunstig schijnen zand en rotsachtige bodems er voor te zijn, het beste groeit ze op leemachtigen grond of niet al te zware klei. De fijnste kwaliteit vezel wordt op hooge gronden geteeld, waar echter de productie geringer is; men wisselt in Bengalen de juteteelt af met die van padi, boonen en tabak. De grovere en langere soort wordt in hoofdzaak geteeld op eilanden, banken of aan de oevers van rivieren en op gronden, die bevloeid kunnen worden of nu en dan aan overstroomingen bloot staan. Een warm en vochtig klimaat is het beste voor de jute, bij felle droogte blijft zij kort, waardoor het product geringe waarde krijgt en de kosten van het oogsten er niet van betaald kunnen worden.

Het zou werkelijk te wenschen zijn, dat op Java eene proef genomen werd met den aanplant van deze vezelstof, al ware 't alléén voor de vervaardiging van de millioenen goeniezakken voor de verpakking van suiker en koffie.

Met belangstelling zal men vernemen dat, blijkens de *Sem. Crt.* de handel in goeniezakken met Calcutta en Singapore levendig begint te worden.

***

Aan de *Soer. Crt.* wordt het bericht ontleend, dat door de regeering aan den minister van kolonien de koninklijke machtiging is gevraagd, om bij wijze van proef tijdelijk inlandsche opzieners bij het boschwezen in dienst te nemen. De leerlingen van de hoogere burgerschool, die gaarne als leerling-opziener bij het boschwezen geplaatst zouden worden en hiervoor zich reeds bij den directeur van B. B. candidaat mochten hebben gesteld, wordt aangeraden naar eene andere en betere betrekking om te zien, daar, wanneer op het voorstel de koninklijke machtiging wordt verleend, zij toch plaats zullen moeten maken voor Javanen. Ook den tijdelijken leerling-opziener bij het boschwezen staat zulks te wachten.

Verder zullen inlandsche jongelieden, die met vrucht

de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren hebben doorloopen, bij eene benoeming in bovenvermelde betrekking de voorkeur hebben.

De Hoedenfabriek te Tangerang.

(Overgenomen uit het *Bat. Nbl.*)

De tijd ligt nog niet ver achter ons dat de voortbrengselen van inlandsche nijverheid hier te lande bij het meerendeel dergenen, die onder de Indische palmen hun brood en, nog meer, een goed pensioen verdienen, slechts matige belangstelling konden wekken, zoo er al belangstelling was.

Het waren doorgaans slechts enkele anbtenaren van het binnenlandsch bestuur, die eenige aandacht aan de inlandsche kunstnijverheid wijdden, echter meer ter wille van de curiositeit, zich uitsprekend in de opzending, nu en dan, van enkele voortbrengselen voor het ethnographisch museum te Leiden of naar het museum van kunsten en wetenschappen alhier, dan wel met het doel de aandacht van Regeering, kunstliefhebbers dan wel industrieelen te vestigen op die producten, welke toch meerdere aandacht ten volle verdienden. Verdienden, omdat in die voortbrengselen voortleefden oude kunst en kunstvaardigheid der bevolking, sedert eeuwen meer bestendigd dan tot hoogere ontwikkeling gebracht; omdat zij in het leven geroepen werden met armzalige hulpmiddelen, waardoor zooveel te meer de vindingrijkheid en het vernuft van ontwerpers en uitvoerders in het oog springt.

En die voortbrengselen van inlandsche nijverheid, zij vonden hun rustplaats in een of andere vitrine van het museum; het oog van den bezoeker gleed veelal slechts vluchtig heen over al het schoone, belangwekkende, practische dat er aan op te merken valt; niemand vond er aanleiding in de nijverheid waaraan zij hun ontstaan dankten, aan te moedigen, te steunen; den kunstenaars onder het volk in de gelegenheid te stellen hun natuurlijk talent verder te ontwikkelen; den kunstvaardigen de producten van hun arbeid op voordeelige wijze van de hand te zetten op andere dan de inlandsche markt.

Tot onze schande moeten wij erkennen, hoe het niet hier maar in het moederland was dat men het eerst tot het besef kwam, hoe de nijverheid der inlandsche bevolking bescherming en steun ten volle verdient, hoe zij recht heeft op de aandacht van de Regeering en de ingezetenen van Ned. Indië. Op welke wijze dit geschiedde, behoeven wij niet meer te schetsen; genoeg zij het te herinneren, hoe vooral de vereeniging „Oost en West" den dank verdient van allen, die het wel meenen met de inlandsche industrie, voor den ijver en de volharding waarmede zij de producten dier industrie aan het licht brengt, ten toon stelt, afzet verzekert en er nieuwe markten voor schept. Naast deze staan enkele personen, zoo hier als in Nederland, die in woord, geschrifte en daad hun beste krachten inspannen om de inlandsche industrie te bevorderen, en ook de Regeering toont door subsidies en dergelijke dat ook bij haar ten lange leste de belangstelling voor dit middel tot meerdere welvaart der inlandsche bevolking is ontwaakt. Het Indische publiek toont nu ook een, naar wij hopen niet tijdelijke belangstelling, zekere sympathie voor den inlandschen handwerksman in zijn arbeid; het begint dien arbeid te waardeeren, met andere oogen te zien en . . . koopt, met terzijdestelling van zoovele wanproducten van japanschen, chineeschen en westerschen smaak, voortbrengselen van inlandsche kunst en kunstnijverheid.

Wij staan dus in het teeken van waardeering voor den inlandschen handwerksman en meenen daarom onzen lezers geen ondienst te doen hen een en ander te vertellen omtrent een inlandsche industrie, de voornaamste mogen wij wel zeggen, welke niet ver van hier wordt gedreven, aan honderden huisgezinnen een goed stuk brood verschaft: de hoedenfabricatie in het Tangerangsche, bepaaldelijk op de Tjilongoklanden, toebehoorende aan den chineeschen landeigenaar Oei Dji San.

Treedt men de kampongs binnen, donker en schaduwrijk, de huizen overwelfd door de overal hoog opschietende bamboestoelen, dan ziet men allerwegen voor de huizen, onder afdaken, mannen, vrouwen en kinderen bezig met het kappen, schoonmaken, splijten en vlechten van bamboe-tali, het materiaal bij uitnemendheid voor de bekende hoeden, in deze streken vervaardigd.

Naast de bamboe tali zijn het echter nog de bast van de waroe tisoek, de stam van de papaja, de nipah- en de pandan-bladeren, welker vezels een zeer gewild, sterk en handelbaar materiaal leveren voor allerlei vlechtwerk, ook voor hoeden. Hoofdzaak is en blijft echter de bamboe, overal in ruimen voorraad aanwezig.

Gesproken wordt er weinig onder de nijvere vlechtenden: de rappe vingers grijpen met nimmer falende zekerheid den juisten bamboevezel en, gestadig doorwerkend, maken zij in drie à vier dagen, bij meer gecompliceerd werk in acht dagen, een vlechtwerk in welker lompe vormen weinigen den eleganten zonnehoed verborgen zien, welke er toch in schuilt. Het is in de handen van den inlandschen werkman de gewone bantamsche koeliehoed met nagenoeg platten bol, flauw piramidaal bovenstuk en iets meer op zij uitstaanden rand. Deze rand wordt in de kampongs niet àfgevlochten; overal hangen de franjes er nog aan als men de mannelijke bevolking met groote vrachten aan den pikolan den weg op ziet gaan naar Tangerang, waar westersche nijverheid haar oostersche zuster de hand reikt.

Hier bevindt zich namelijk de hoedenfabriek van den heer Petitjean, een opgewekt en nijver Franschman die, sedert dertig jaren in Indië gevestigd, zijn aanvankelijk met een klein kapitaal begonnen zaken, dank zij de energie, den onverdroten ijver, en den smaak, zoo velen van zijn volk eigen, langzamerhand zag aangroeien en bloeien, zoodat zijn fabriek thans jaarlijks duizenden en duizenden hoeden in ruwen vorm naar Europa verzendt, en nog eens duizenden geheel gereed maakt voor het gebruik hier te lande.

De hoedenindustrie in Europa is namelijk te goed beschermd door hooge invoerrechten dan dat de uitvoer van geheel gereed gemaakte hoeden een behoorlijke winst zou kunnen afwerpen. Zelfs mag het materiëel hier niet gebleekt worden, wil het bij invoer in europeesche havens niet meer dan tienvoudig belast worden.

De hoeden dan, zooals ze in de kampongs door den heer Petitjean worden opgekocht, komen bij duizenden in de fabriek. Het eerste wat er mede geschiedt is het sorteeren. Iedere bantamsche hoed bestaat namelijk uit twee lagen, een binnen- en een buiten vlechtlaag, de een met den ruwen kant buiten, de andere binnen. De lagen worden nu paarsgewijze uitgezocht, zoodat zij goed sluitend in elkander passen en gaan daarna naar het atelier, waar een honderdtal vlechters, op de gebruikelijke wijze, de beenen gekruist onder het lichaam, neergezeten, de randen van de beide vormen samenvlechten totdat een afgewerkte hoed ontstaat, geschikt voor de verpakking en verzending naar het buitenland. Niet echter zonder voorafgaande nauwkeurige contrôle. Van te voren gaat iedere hoed door de handen van een der europeesche employe's der fabriek en dan nog eens door de handen van den eigenaar — het oog van den meester is hier voortdurend waakzaam — opdat geen enkele minderwaardige hoed weg gaat. Een klein gebrek in, een ietwat donkere vlek op het vlechtwerk — weg met den hoed, hij kan elders gebruikt worden, voor den uitvoer deugt hij niet.

Immers er zijn ook hoeden te maken voor het gebruik hier te lande, hoeden in allerlei vorm en kleur, met allerlei bekleeding. Het maken van deze hoeden vormt de voornaamste bezigheid aan de fabriek zelf. Een hondertal dubbele stalen vormen zijn daar om, door gasvlammen tot zekeren warmtegraad verhit, den kamponghoed in zich op te nemen; één druk op den hefboom, de dubbele vorm sluit zich en drukt gedurende enkele minutën het lompe, ruwe materiaal bijeen in innige, warme omhelzing; weder een druk op den hefboom en ziet! voor uw oogen verschijnt een hoed van eleganten vorm: Panama, Style Gordon, Louis XV, matelot en wat niet al, om den helmhoed, plantershoed, den typischen Chineezenhoed en die van den gewonen koelie niet te vergeten.

In een uitstalkast, elders, zijn de voornaamste hoedenvormen geëtaleerd en wie onzer lezeressen de elegant gevormde en keurig opgemaakte, als een veer zoo lichte hoedjes heeft gezien, welke daar op hoofden van de bekende kapperskoppen prijken, zal een volgend maal met een ruimeren blik de dameshoedenwinkels te Batavia binnentreden en een der vormen verlangen, ginds tentoongesteld want — de heer Petitjean gaat met zijn tijd mede; ook hij, die overigens zoo onafhankelijke man, is een slaaf der grillige mode, die zich onophoudelijk een ander kleed kiest.

Al de nabewerkingen geschieden eveneens aan de fabriek; het lijmen, bekleeden met kurk, vilt, linnen en dergelijke stoffen, het maken van de luchtgaten, het omboorden, het aanbrengen van de zweet- en stormband, voor alles vindt men bepaalde werkplaatsen waarin tal van naaisters onder leiding van een smaakvolle Française arbeiden en waarin de noodige materialen, in groote hoeveelheid in lange rijen kasten opgestapeld, op krachtige wijze den indruk vestigen dat in de fabriek van den heer Petitjean, hoe bescheiden zij er ook uitziet, meer omgaat dan men wel denkt.

Het spreekt vanzelf dat al deze bewerkingen tal van machinerieën vorderen, droogiurichtingen met machtige ventilators, alle gedreven door een motor welke tevens dient om het benoodigde water uit de vlak achter de fabriek stroomende Tangerangrivier op te pompen, na alvorens in een diep onder den bodem van de rivier ingemetselde put te zijn gefiltreerd, om het in de groote loogbakken te brengen; welke verder de beweegkracht levert voor de fabricage van het gas, waarmede de vormen worden verhit; die het drijfwerk in beweging zet van de uitgebreide installatie ter bereiding van het bleekwater, waarin de gele hoed zijn crême of helderwitte kleur krijgt.

Dit laatste proces is verre van eenvoudig en ook hierbij speelt het „geheim van den fabrikant" een voorname rol. Bij den uitleg, ons door den eigenaar der fabriek op de meest welwillende en zeer populaire wijze gegeven, verhelderd door enkele proeven in het nevenliggend laboratorium, sprak de vindingrijke Franschman nu en dan met een glimlach van: „alors on y ajoute encore quelque chose" . . . . maar dat quelque chose werd niet nader gedefinieerd, wat van zijn standpunt heel verstandig is met het oog op de concurrentie welke, naar wij vernemen, in wording is in den vorm van een chineesche kongsi die zich voorstelt een dergelijke fabriek op de Tjilongoklanden zelf op te richten.

De heer Petitjean leverde vroeger ook hoeden aan de marine. Over die gouvernementsleverantie is hij echter niet best te spreken. Men verwachtte bij zekere gelegenheid van hem de manieren van den Chinees, en, toen hij op dit punt onbegrijpelijk bleek, werden zijn hoeden, volkomen gelijk aan de vroeger goedgekeurde, afgekeurd.

Het grappige van deze geschiedenis was dat de afgekeurde hoeden door den heer Petitjean werden verkocht aan den Chinees, die na hem de leverantie kreeg en, — toen werden zij goedgekeurd!

Vreemd genoeg maakt de heer Petitjean weinig reclame voor zijn fabricaat. Velen dragen een hoed uit zijn fabriek, zonder het te weten en meenen dan een zuiver europeesch product voor duur geld bemachtigd te hebben. Alleen zij die het fabrieksmerk kennen, een kraaiende haan, als wij ons niet vergissen, weten dat een product der inlandsche nijverheid van Tangerang hun hoofd tegen de doordringende stralen van onze tropische zon beschermt.

In de tangerangsche hoedenfabriek werken behalve een honderdtal inlanders eenige europeesche geëmployeerden, allen Franschen die, de voorkomendheid zelf, den bezoeker gaarne inlichten betreffende het onderdeel van het bedrijf waarvoor zij bijzonderlijk zijn aangewezen.

Zij spreken, behalve hun moedertaal, behoorlijk verstaanbaar Maleisch, zoodat de taal-quaestie niemand die daar overigens lust in mocht hebben, behoeft af te schrikken van een bezoek aan deze belangwekkende fabriek.

Moge het bovenstaande er toe bijdragen deze fabriek, die de inlandsche hoedenindustrie van Tangerang een groote schrede voorwaarts bracht, telkens grooter afzet verzekert, meer onder de aandacht van het publiek te brengen; — waar een buitenlander ons voorging, de voortbrengselen der inlandsche industrie geschikt te maken voor de europeesche markt, verdient hij aller waardeering.

Ons rest nog een woord van dank aan den wakkeren fabrikant die, behalve een welwillend geleider, bewees een vriendelijk en voorkomend gastheer te zijn.

M. W.

West-Indische Berichten.

De expeditiën naar 't Lawagebied volgen elkander op en 't is dus geenszins overbodig om, zooals *Onze West* doet, in herinnering te brengen, dat er nu van drie expeditiën derwaarts sprake kan wezen.

1o. De expeditie-van Loon, die den 10en April ll. van hare reis naar het Lawagebied te Paramaribo terugkeerde en van regeeringswege werd uitgezonden met het doel eener algemeene verkenning van het terrein tot voorbereiding van

2o. de groote, van regeeringswege uit te zenden expeditie tot het doen van mijnbouwkundig onderzoek in bedoelde streek, zoodra het wetsontwerp tot aanleg van den Lawa-spoorweg zal zijn aangenomen; en

3o. de geografische expeditie, die door het „Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap", „de Vereeniging voor Suriname" en de „Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën" wordt uitgezonden, en waaraan ook de adjunct-controleur der belastingen te Paramaribo, oud-officier van het nederlandsche leger C. A. J. Struiken zal deelnemen.

Eerstgenoemde expeditie, waartoe de heeren van Loon, Gouka en Loth behooren, had volgens *O. W.* de reis uitgestrekt tot het placer van de „Compagnie des mines d'or etc." en op den tocht derwaarts ook het terrein van de Marowyne Compagnie bezocht. Professor van Loon zou weldra met den heer Gouka naar Boven-Saramacca vertrekken en van Post Mindrineti een kijkje nemen op het placer de Jong, het placer Gros en het amerikaansche placer van de „Mindrineti Gold Mining Co", terwijl dan verder nog de proeven van den heer Thomassen der „Eerste West-Indische Goudbagger Mpij." in oogenschouw zullen worden genomen.

Met het „Placer de Jong" wil 't maar niet goed gaan. Den 15en April ll. werd te Paramaribo in een algemeene vergadering van aandeelhouders besloten om een obligatieleening, ten bedrage van f 12000 uit te schrijven. Men denkt het met een bedrag van f 11000 tot ultimo December vol te kunnen houden, in de hoop dat intusschen het gezegde van Bredero „'t kan verkeeren" zich zal hebben bewaarheid. Een voorstel om, met het oog op den precairen staat der financiën, het placer te onderverhuren, nl. aan kleine exploitanten te vergunnen om tegen zeker percentage in de bruto-opbrengst, goud ter plaatse te ontginnen, werd aangehouden door de vergadering, die tot den 24en April ll. werd verdaagd.

De resultaten van dit placer, zouden in staat wezen het vertrouwen in den goud-rijkdom van Suriname te schokken, ware het niet dat nu juist van de „Eerste West-Indische Goudbagger Mpij." kon worden bericht, dat de heer Thomassen bij het proefbaggeren in twintig dagen tijds een productie van 2460 grammen goud kreeg en dat wel niettegenstaande herhaalde moeilijkheden met de arbeiders, die ondanks hooger loon niet tot geregelden arbeid waren te bewegen. Men kan met dit resultaat alvast tevreden zijn. De heer Thomassen meent dat minstens gedurende 10 van de 12 maanden van het jaar zal kunnen worden gewerkt. De exploitatiekosten bedroegen omstreeks f 2000 's maands. Deze maatschappij zal dus wellicht haar aanhouden beloond zien, een aanhouden, waarvoor *O. W.* haar een pluimpje geeft, in tegenstelling met de „Maatschappij Suriname", die volgens dat blad zich al te spoedig liet ontmoedigen.

* * *

De heeren Pulle en van Gelder van de Samaracca-expeditie keerden naar Paramaribo terug, nadat de expeditie de bronnen der Boven-Samaracca had bereikt. De leider, de heer van Stockum, die reeds zijn voornemen had te kennen gegeven om met 't oog op de nog voorradige victualiën de expeditie tot de kleinstmogelijke afmetingen terug te brengen, om de, nog door hem in de Boven-Samaraccastreek te verrichten werkzaamheden ten einde te brengen, was nog achtergebleven doch is sedert, blijkens hier te lande ontvangen berichten, ook reeds te Paramaribo teruggekeerd.

* * *

Naar aanleiding van hetgeen de *Ind. Mercuur* onlangs over de cacaocultuur op Trinidad mededeelde, waar bedoelde cultuur het eiland voor den ondergang behoedde toen 't met de suiker bergafwaarts ging, wees *O. W.* op de schijnbare tegenstelling, dat niettegenstaande ook voor Suriname de cacaocultuur een redmiddel is geweest en nog kan blijven, in de kolonie zelve toch nog stemmen opgaan tegen den grooten landbouw. Het blad zag zich door de *Nieuwe Sur. Cour.*, die meende dat deze opmerking tegen haar bedoeld was, op de vingers getikt. Dit blad zegt nl. dat de cacaocultuur op Trinidad juist hoofdzakelijk aan den kleinen landbouw haar opkomst en uitbreiding te danken heeft. Zooals bekend is, bepleit de heer Libertador Ellis reeds sedert geruimen tijd in zijn orgaan, de *N. S. C.*, de belangen van den kleinen landbouw, die z. i. zwaarder wegen dan die van den grooten landbouw, welke bovendien om aan arbeiders te komen steun van boven noodig blijkt te hebben, terwijl de kleine landbouwer zijn eigen arbeid verricht.

* * *

In de oplossing van het lepra-vraagstnk schijnt schot te zullen komen. Den geneeskundigen inspecteur werd door den gouverneur der kolonie Suriname opgedragen een ontwerp te maken voor een desbetreffende verordening.

O. W. juicht dit bericht toe, met 't oog vooral op het feit, dat in den laatsten tijd telkens nieuwe frappante gevallen van lijders aan die ziekte zich hebben voorgedaan. De *N. S. C.* brengt een voorval in herinnering, dat zich onder het bestuur van den vorigen gouverneur zou hebben voorgedaan, toen de lepralijders van Batavia naar Groot Chatillon zouden worden overgebracht. De ongelukkigen hadden daar niet veel ooren naar, doch toen bleek, dat het vooral twee der hunnen waren, die de anderen opstookten, werd beiden toegestaan in de maatschappij terug te keeren, waarna het verzet der overigen ophield. Is dit ware geschiedenis dan moet in dit geval werkelijk op zonderlinge wijze zijn tewerk gegaan. Het is te hopen dat nu spoedig afdoende maatregelen zullen kunnen worden genomen om de uitbreiding dezer afzichtelijke ziekte in onze kolonie tegen te gaan.

* * *

De reorganisatie van de justitie in Suriname is, nadat door het overlijden van den president van het hof van justitie te Paramaribo, Mr. Juda voor den minister van koloniën de aanleiding was komen te vervallen, welke hem tot de indiening van het wetsontwerp tot ontbinding van het hof van justitie in Suriname had geleid, daar het hof nu tot het gewenschte aantal leden was teruggebracht, bij koninklijk besluit geregeld.

De *Nieuwe Sur. Crt.* is hierover alles behalve gesticht. Het blad betoogt voor eene goede justitie de noodzakelijkheid van het detacheeren van nederlandsche rechters voor een zeker aantal jaren naar de kolonie, ten ware voor de rechters in de kolonie, evenals b. v. voor de hoogleeraren in Nederland een zekere leeftijds-

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

B. F. C. DALDERUP,
ATJEHSTRAAT 68—68a—70, hoek Batjanstraat.
Het beste en voordeeligste adres voor
BUSGROENTEN.
UITGEWOGEN GROENTEN.
ZUURKOOL.
GEDROOGDE GROENTEN.
GEDROOGDE VRUCHTEN.
VRUCHTEN IN BLIK.
GELD. ROOKWORST.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

G. Nelck,
Behanger, Stoffeerder en Beddenmaker,
Van Merlenstraat 55,
'S-GRAVENHAGE.

Levert en Repareert alle Gestoffeerde Salon- en Eetkamer-Ameublementen.
Belast zich met verhuizen en in orde brengen van GEHEELE INBOEDELS onder waarborg tegen **concurreerende prijzen.**

APELDOORN.
Te huur
een Gemeubileerde Villa,
Acht Kamers, fraaien Tuin, mooie Stand. Geheel ingericht.
Fr. br. No. 84, Boekh. van Wieringen, Apeldoorn.

BRUSSEL.
KOSTSCHOOL VOOR JONGE DAMES.
233, Avenue Brugmann, 235.
Directrices:
De dames TER SCHOUW.



Behangerij.
Stoffeerderij.
Meubelmakerij.
Complete Meubileering.
OBRECHTSTRAAT 173/175. DEN HAAG.
F. J. VISSER & Co.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses en Agrementen** in soliede qualiteit en tegen de laagste prijzen.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

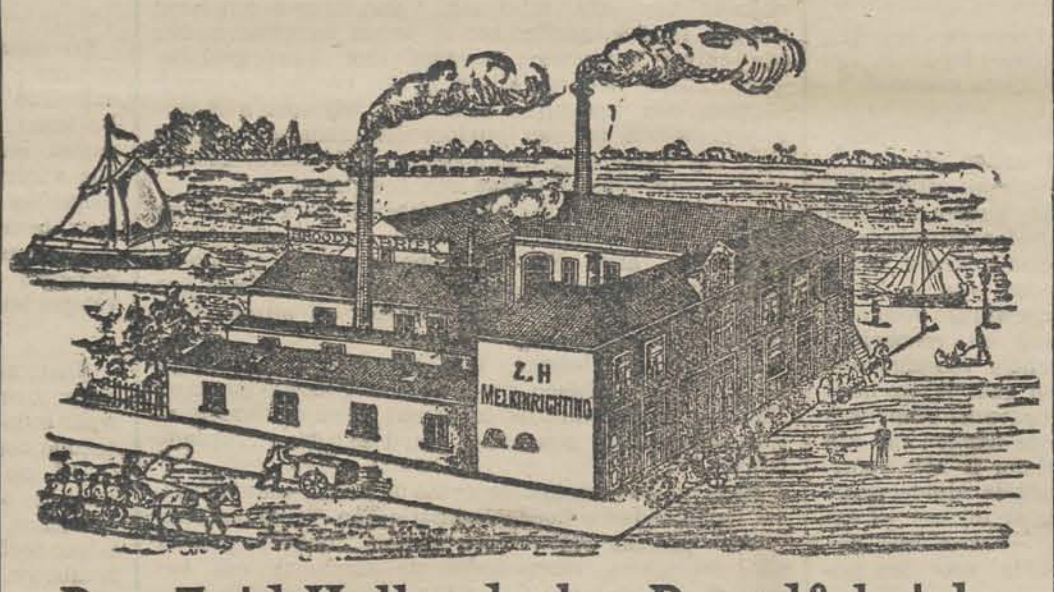


AU CORSET GRACIEUX
Van Duren & Coppers

UTRECHT	DEN HAAG	AMSTERDAM
Choorstraat 12.	Spuistraat 16a.	Leidschestraat 91.

DE NIEUWSTE CORSETTEN,
als „Gazelle", „La Souveraine", „Empire droit devant" hebben wij in alle prijzen en maten voorhanden.

CORSETTEN NAAR MAAT,
op eigen Atelier vervaardigd, onder garantie van goed passen, elegante coupe en soliditeit.



De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,
Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,
heeft haren **snellen bloei** te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.
Speciaal adres voor
Zoet Roggebrood en Bruinbrood.
☞ In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend gewaarborgd is.

CHRIST^N. ALKA, voorheen ALKA en WECKESSER,
Paviljoensgracht 21a. **'s Gravenhage.**
Fabriek van alle soorten Koperen en Houten Blaasinstrumenten.

Vlugge bediening. **Soliede artikelen.**

Leverancier zoowel Binnen- als Buitenlandsch voor HARMONIE-, FANFARE- en STRIJKORCHESTEN.

Specialiteit in
Saxophons, Obo's, Engelsche Hoorns, Fagotten, Bas-Clarinetten, Böhm-Clarinetten en Böhm-fluiten.
enz. enz.

Groote Magazijnen van alle op dat gebied behoorende Artikelen.
Guitares, Citers, Banjo's, Harmonica's, enz.
Ook alle daarbij behoorende Artikelen.
Goedkoopste adres voor
Reparatie aan alle Muziekinstrumenten.

Clarinetten van hout en caoutchouc.
Scherp concurreerende prijzen.
Prijscourant op aanvraag gratis.



Magazijn van Muziekinstrumenten.
GEBR. KOK (Gevestigd sedert 1848)
'S-GRAVENHAGE, Gortstraat 17. AMSTERDAM, St. Janstraat 31.
Speciale inrichting voor het repareeren van alle soorten Strijkinstrumenten.
Snaren, Strijkstokken, Étuis, enz. enz.
☞ **Specialiteit in Strijkstokken:**
A. VIGNERON à Paris en RICH. WEICHOLD Dresden.



G. VAN DER HARST Firma A. Knoester.
Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat 141, Den Haag.
Vijzelstraat 18, Scheveningen. Telephoon 4177.

Dagelijks voorhanden:
Tong, Tarbot, Krimpzalm, Paling. Gerookte Zalm 60 cent per ons.
Gerookte Paling f 1.25 per pond.
Versche Krimpzalm f 2.25 per pond.

Chaussures Françaises et Americaines
A. Kogels & Zoon,
56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,
Ruime Collectie
SALON- en WANDELSCHOENTJES
in Peau de Suède, Chevrau glacé en Linnen.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER".
REFORMKLEEDING.
Zeestraat 29, Den Haag.

REFORM-COSTUUMS van af f 30.—
Alle Liberty-linnens voor Costumes en Blouses voorhanden.
Afnemers boven f 20.— 's jaars deelen mede in de winst.

Th. SNITZELAAR,
Piet Heinstraat 139, hoek Zoutmanstraat,
DEN HAAG.

Voorhanden
eene prachtige Collectie ROKKEN en BLOUSES,
alsook ONDERGOEDEREN voor DAMES, HEEREN en KINDEREN

KOUSEN. Soliede goederen tegen lage doch vaste prijzen. SOKKEN.

Dijkstra & Co.
PARKSTRAAT 27, DEN HAAG.
Aan- en Verkoop van Effecten, Coupons enz.
Deposito's, Prolongatie.
VERSTREKKEN REISCREDIETBRIEVEN

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1903	van Marseille. 1903	te Port-Said. 1903	te Padang. 1903.	te Batavia. 1903.
Sindoro *	30 Mei	11 Juni	16 Juni	5 Juli	7 Juli
Salak	13 Juni	25 „	30 „	19 „	21 „
Lawoe	27 „	9 Juli	14 Juli	2 Aug.	4 Aug.
Ardjoeno	11 Juli	23 „	28 „	16 „	18 „
Goentoer *	25 „	6 Aug.	11 Aug.	30 Aug.	1 Sept.
Merapi	8 Aug.	20 „	25 „	13 Sept.	15 „
Gedé	22 „	3 Sept.	8 Sept.	27 „	29 „
Oengaran	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Th. N. Eijffinger,
Hofleverancier.
Hooge Westeinde 5. Telephoon Interc. 124. **Den Haag.**
Specialiteit in Behangselpapieren,
Lincrusta Walton en Goudleerpapier.
Salubra (muurschildering) }
Tekko (zijde imitatie) } Hygiënisch afwaschbaar.
Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).



Naaimachinehandel
vh. A. LEWENSTEIN,
HOOFDMAGAZIJN: Amsterdam, Warmoesstraat 189.
Filiaal: Den Haag, Wagenstraat 18a.

Generaal Vertegenwoordiger
der SEIDEL & NAUMANN, WHEELER & WILSON, VICTORIA en andere prima fabrikaten naaimachines, allen van nieuwste constructie en ingericht voor het moderne borduren.

N. B. Onze handleiding voor het moderne borduren, en het naaien en knippen van Dames- en Kinderkleeding, wordt **Gratis** verstrekt bij **aankoop** eener **trapmachine** en is verder in het Hoofdmagazijn en de filialen **op opgave van Merk en Nummer** der machine voor afnemers der firma verkrijgbaar à **fl. 1.**— per exemplaar; echter is zij **niet in den handel!**

L. Boellaard,
oud-leerling van het Amsterdamsche en Leipziger Conservatorium, beveelt zich beleefd aan voor **viool, theorie** en **ensemblelessen** etc. **Matige conditiën. Zeer goede referenties.**
Adres: REGENTESSELAAN 202.

Pension Büchner
Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.
Logies te bespreken
per maand, week en dag

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 14 Mei 1903.

grens, voor de Surinaamsche rechters op 60 jaren te stellen, waarop voor hen 't oogenblik tot heengaan zou zijn gekomen, wordt gesteld. Verder had het blad in de reorganisatie de bepaling willen zien opgenomen, dat voor alle, door het surinaamsche hof van justitie uitgesproken strafvonnissen het beroep op den hoogen raad der Nederlanden zou zijn opengesteld.

Wel is waar werd met deze deriderata ook niet rekening gehouden in het ingetrokken wetsontwerp, maar het blad had gehoopt, dat de Tweede Kamer dit nimmer zou hebben goedgekeurd, zonder bedoelde, voor de kolonie heilzame bepalingen. Door regeling van de reorganisatie bij koninklijk besluit werd de zaak evenwel aan de beoordeeling van de Tweede Kamer onttrokken.

De heer Ellis vreest, dat de reorganisatie spoedig een nieuwe regeling zal noodig maken. Door afwezigheid met verlof van leden van het hof moeten telkenmale, zooals ook nu weder, plaatsvervangende leden w. o. die nooit te voren een rechterlijke betrekking hebben bekleed, hunne functiën waarnemen, hetgeen te zwaarder weegt nu het aantal leden van het hof van vier op twee werd teruggebracht. Bovendien wordt door de reorganisatie het ambt van den kantonrechter, die nu reeds meer werk heeft te verrichten, dan hij afkan, zoodat de uitspraak in vele zaken maanden lang uitblijft, nog omvangrijker gemaakt.

Het blad besluit aldus:

Het heeft den schijn gegeven alsof de regeering van het moederland zich niet laat gelegen liggen aan de rechtszekerheid en de zedelijke rechtsorde in de kolonie, terwijl zij toch in de eerste plaats de justitie hoog in eere had behooren te houden. — Voor ons blijft er niets anders dan, om als kolonie tegenover moederland, het koninklijk besluit te eerbiedigen; wij verhelen het echter niet: *„zeer weinigen zijn er over tevreden.”*

Van vreemde Koloniën.

Fransche Koloniën. De *Indépendance Tonkinoise* bevatte onlangs het, voor Indo-China sensationeel bericht dat, tengevolge van de onlusten in het Zuiden van China de opium-regie niet meer het opium van daar zou kunnen betrekken en verplicht zou wezen het, zooveel duurdere heulsap van Engelsch-Indië te nemen. Het blad slaakte daarbij de verzuchting dat zulks op een verminderd verbruik zou uitloopen en dies op een schadepostje voor den fiscus. De *Avenir du Tonkin* stelde daarop de goê gemeente gerust met de verklaring, dat de regie zich nog altijd in het rustig gebleven Yoennan het noodige opium kon verschaffen, terwijl het gevolg van den opstand in Kwansi alleen zou wezen, dat met het oog op het gebrek aan opium in die provincie de, van daaruit op groote schaal gedreven smokkelhandel zou ophouden. Aan dien smokkelhandel nemen zelfs hooggeplaatste inlandsche ambtenaren deel, zooals o. a. de mandarijn Doc Xuyet in de provincie Boe-Giang, die onlangs in hechtenis genomen werd, nadat gebleken was dat hij zelf het hoofd eener bende was, die eenige maanden geleden de post Lucnam aanviel en het opium-depot aldaar plunderde, en n.b. door hem moest worden vervolgd, waarvan natuurlijk niets terecht kwam.

Te Hanoi in genoemde kolonie heeft de pest haar intrede gedaan en, terwijl in den tijd der halfvasten nog geld genoeg in de stedelijke kas was, om een bal in het hoofdgebouw der tentoonstelling te organiseeren, moest nu afgezien worden van den, ten vorigen jare genomen maatregel der uitlooving van premiën voor het dooden van ratten. Dat doet nu toch onwillekeurig aan fransche blague van de zijde van den heer Samson denken, die het onlangs juist over de doeltreffende gezondheidsmaatregelen in Indo-China, in tegenstelling met ons Indië had.

De, in 1901 in Cochin-China ingestelde commissie van onderzoek naar middelen om verbetering te brengen in het rijstgewas is nu zoowaar àl bezig met het onderzoek van verschillende rijstsoorten, terwijl zij zich ook onledig houdt met het vraagstuk van het opslaan van meststoffen, en met dat van den arbeid voor den oogst. De rijstoogst in Cochinchina begint al meer en meer een wisselvallig karakter aan te nemen, terwijl uit een klacht in de *France d'Asie* valt op te maken, dat de nieuwe gouverneur Beau er bij den fiscus op aangedrongen heeft om de duimschroeven der belasting op de voorgeschreven maat aan te zetten. Saigon, de hoofdstad van Cochinchina, is de uitvoerhaven voor de rijst van Indo-China en in de eerste drie maanden van dit jaar wees de uitvoer van dat artikel, in vergelijking met het gelijknamig tijdvak van 't jaar te voren, een belangrijke vermindering aan. Nederlandsch-Indië, dat toen nog 50 000 tonnen rijst uit Saigon betrok, had dit jaar aan nog geen 10 000 tonnen genoeg. Japan zag zich echter door de slechte resultaten van den rijstoogst in 1902 genoodzaakt om te Saigon in te slaan, terwijl Hongkong zich daar meer rijst dan te voren aanschafte. De cijfers voor den uitvoer van rijst waren in de genoemde tijdvakken resp. 181520 en 203891 tonnen.

In Groot-Bassam, aan de fransche Ivoorkust, wordt in den laatsten tijd sterk over den gezondheidstoestand geklaagd, zoodat er zelfs sprake is om den zetel van het bestuur naar Bingerville te verplaatsen. Daarmee zou evenwel de handel, waarvoor Groot Bassam door zijne ligging groote waarde heeft, niet gebaat zijn. De plaats wordt telkenmale door gele koorts geteisterd, hetgeen o. a. moet worden toegeschreven aan het gemis van de noodige voorzorgsmaatregelen. Wel waren, zooals de gepensionneerde inspecteur-generaal van den fransch-kolonialen gezondheidsdienst, Treille in de *Dépêche Coloniale* aangeeft, reeds in 1898 op de begrooting voor bedoelde kolonie, de noodige gelden voor den bouw van een hospitaal te Groot-Bassam uitgetrokken, maar die gelden werden door de kolonie zelve voor andere doeleinden gebezigd, welker urgentie kon worden betwist — een voorbeeld dus van een minder gunstige uitkomst der, voor de fransche koloniën bestaande decentralisatie. Nu onlangs kwam het bericht, dat de gele koorts, na twintig, zegge twintig volle dagen Groot Bassam te hebben verschoond, daar wederom was opgetreden, hetgeen, gegeven de in de laatste maanden levendige, door de aanwezigheid van goud verhoogde belangstelling in de Ivoorkust, begrijpelijkerwijze in Frankrijk eenige consternatie verwekte. In eene, den 8sten dezer in het gebouw der „Union Coloniale Française” gehouden vergadering van geïnteresseerden en belangstellenden werd eene motie aangenomen, waarbij voorgesteld was bij den Minister van Koloniën aan te dringen op het nemen van maatregelen om verbetering in den toestand te brengen. Tot de voorgestelde maatregelen behooren: verbetering der bestaande ziekeninrichting en oprichting van een paviljoen tot afzondering van besmettelijke zieken; opruiming van het bestaande kerkhof; dempen van poelen; stadsreiniging; drinkwatervoorziening; en verwijdering der verblijven van inlanders, die zich nog in het europeesche kwartier bevinden.

Generaal Gallieni, de gouverneur-generaal van Madagaskar, vindt bij zijn streven om de, nu onderhanden zijnde publieke werken tot een goed einde te brengen nog tijd genoeg, om zich met andere gewichtige zaken bezig te houden. Een zijner laatste handelingen was de oprichting van leekenscholen te Tananarive en te Tamatave voor jongens van europeesche afkomst. De generaal noemt de scholen *écoles préparatoires*, wijl zij, in den geest van onze ambachtsscholen de jongens moeten voorbereiden voor de practijk van het leven, door hun een dosis practische kennis bij te brengen.

Onlangs is door den Minister van Koloniën, Doumergue aan de verschillende gouverneurs den wensch der Kamer van Afgevaardigden meegedeeld, dat ook in de koloniën zoo spoedig mogelijk werk worde gemaakt van de laïscatie der instellingen, die nu nog onder geestelijk toezicht staan. Men moge over de, door bedoelde Kamer aan den dag gelegde onverdraagzaamheid denken hoe men wil, te ontkennen valt niet, dat de geestelijke orden 't somwijlen er naar maken, dat men haar minder goed gezind is. Dat bleek op Guadeloupe waar een knaap van een broederschool werd weggezonden, omdat hij weigerde zekere religieuze voorschriften na te komen. De jongen studeerde op een beurs van de kolonie. Deze ontnam daarop de beurs aan de broederschool, verhoogde het bedrag en laat den knaap nu in een leeken-instelling opvoeden.

* * *

Engelsche koloniën. De *West-African-Mail* bond onlangs den strijd aan tegen de hutbelasting, die in Sierra Leone werd ingevoerd en h.i. te zwaar op de bevolking drukt. Hiertegen werd in een schrijven aan de *Standard* opgekomen. De schrijver wees als op een teeken van vooruitgang der kolonie, niettegenstaande de gesmade belasting, op de vermeerderde opbrengst der in- en uitvoerrechten en gaf daarbij een uittreksel uit een particulieren brief, waarin gewaagd werd van een bezoek aan een district van bedoelde kolonie, dat dicht bevolkt was en een groot aantal palmboomen bevatte. De redacteur van eerstgenoemd blad, Morel, bleef 't antwoord op dit schrijven niet schuldig en gaf te kennen, dat 't hoogst gewaagd is om den voorspoed eener kolonie af te leiden uit de cijfers der in- en uitvoerrechten over een beperkt tijdvak. Hij hield vol, dat de hutbelasting in Sierra Leone hoogst impopulair is, zoodat, volgens, zoowel uit Liberia als uit de kolonie zelve ontvangen inlichtingen, een exodus op groote schaal heeft plaats gehad in de oostelijke districten der kolonie, na de invoering dier belasting. Voorts haalt de heer Morel het getuigenis van den gouverneur der kolonie zelf aan, die onlangs verklaard had, dat hij mijlen en mijlen had doorloopen zonder een huis of een mensch te ontdekken. Tegenover den z.i. bedriegelijken staat der ontvangsten uit de in- en uitvoerrechten, stelt de heer Morel het feit, dat in 1897, het jaar voor de invoering der hutbelasting, de waarde van den uitvoer een totaal van omstreeks 4.5 millioen gulden aanwees, tegenover een totaal van 3 millioen gulden in 1901, terwijl de uitgaven, afgezien van die voor den spoorweg, in bedoeld tijdvak van ruim 1.300.000 tot ruim 1.800.000 gulden gestegen waren. Het verminderd voortbrengingsvermogen der bevolking wijst z.i. niet op voorspoed der kolonie, terwijl, zooals wij ook reeds vroeger mededeelden, de vermeerdering der uitgaven hoofdzakelijk haren grond vindt in de noodzakelijkheid om zekeren dwang uit te oefenen bij het innen der, hier bedoelde belasting.

Gedurende het begrootingsjaar 1901—1902, dat den 30sten Juni van 't vorige jaar eindigde, bedroeg de uitvoer van rijst uit Birmah in het geheel 1.219.160 tonnen, ter waarde van omstreeks 68 millioen gulden. In het jaar te voren werden de volgende cijfers verkregen: 1.080.287 resp. 63 millioen.

Het grootste gedeelte van den uitvoer was bestemd voor landen, aan gene zijde van het kanaal van Suez. Niet minder dan 782465, resp. 709875 tonnen volgden die route, waarbij op te merken valt, dat de Birmah-rijst in het jaar 1901—1902 rechtstreeksche nieuwe afnemers vond in Duitschland, Nederland, Frankrijk, Zweden en Italië.

Aan het jaarverslag der Vereeniging van theeplanters op Ceylon valt te ontleenen, dat de uitvoer van thee van dat eiland in het jaar 1902 een totaal aanwees van 67 millioen kilogrammen tegen 66 millioen in 1901. De uitvoer naar europeesche landen bleef in het jaar 1902 op dezelfde hoogte als in het jaar tevoren en bedroeg ongeveer 53 millioen kilogrammen. Het afgeloopen seizoen was, tengevolge van groote droogte in de eerste maanden van het jaar en zware regenbuien in de laatste maanden niet gunstig voor den oogst. Deze bleef wat de hoeveelheid aangaat beneden de verwachtingen. De hoedanigheid was echter over het algemeen uitstekend, en de vermindering van den prijs voor Ceylon-thee op de londensche markt met $\frac{1}{8}$ penny was dan ook uitsluitend te wijten aan de, groote in 1901 in Engeland opgeslagen voorraden. De vraag naar groene Ceylon-thee was stijgende.

* * *

Duitsche Koloniën. De *Kreuzzeitung* is niet tevreden over de, in Duitschland ten opzichte van de koloniën aangenomen houding en maakt zich daarover een weinig boos. Hier te lande zou 't de kans loopen zich prikkelende bedilzucht en slechte gewoonten te zien verwijten, daar het de duitsche natie en hare vertegenwoordiging, en ook de regeering van lauwheid beschuldigt, waar het de belangstelling in de koloniën betreft.

„In elk geval, schrijft 't blad, is 't gemakkelijker de noodige credieten te verkrijgen voor onverschillig welk doeleinde dan voor de koloniën, die voorbestemd schijnen om te lijden van onze karaktergebreken, van de armzaligheid en de eigenwaan, die ons in het bloed liggen.”

Het blad sluit zich dan aan bij de, onlangs door professor Hans Meyer voor Afrika ontworpen duitsche spoorwegplannen, zij 't ook, dat het die nog veel te bescheiden acht. In het bijzonder wat Duitsch Zuidwest Afrika betreft, dringt het aan op den aanleg van een volledig spoorwegnet, waardoor de emigratie uit Duitschland naar die kolonie zal worden aangemoedigd, hetgeen de *Kreuzzeiting* een onmisbaar vereischte acht voor de toekomst dezer duitsche kolonie als zoodanig.

Tijdens de discussiën over de koloniale begrooting in den duitschen Rijksdag verklaarde de gouverneur van Kameroen, als regeeringscommissaris, dat het bestuur voornemens was om in genoemde kolonie een hoofdelijke belasting voor de inboorlingen in te voeren. De *Deutsche Kolonialzeitung* bevatte naar aanleiding van dit onderwerp een artikel, waarin de juistheid van den voorgenomen maatregel wordt betoogd. De hutbelasting heeft in Duitsch Oost-Afrika boven verwachting goede resultaten opgeleverd. De negers, die gewoon zijn om niet meer te werken dan strict noodig is om in hun levensonderhoud te voorzien, zullen nu verplicht zijn om harder te werken, om aan de nieuwe verplichtingen te kunnen voldoen. Die belasting zal in natura moeten worden voldaan, daar de inboorlingen geen geld hebben en voor hun werk ook niet in geld betaald worden maar in goederen, tegen een vaste waarde berekend. In elk geval zal de opbrengst van het land vermeerderen en daarmee ook de uitvoer waardoor de handelsbeweging een uitbreiding zal ondergaan. In geval van wanbetaling zouden de achterstallige belastingschuldigen gedwongen worden om gedurende een zeker aantal dagen voor het gouvernement te werken, dat voor het geval het zelf dien arbeid niet noodig zou hebben, dien ten behoeve van particulieren zou kunnen afstaan. Werkelijk een mooie manier om goedkoope werkkrachten aan het europeesch kapitaal te leveren.

Gebrek aan werkkrachten is de gewone klacht voor tal van koloniën, met name in Afrika, een soort remschoen op den weg der ontwikkeling. Men kan dan ook wel nagenoeg zeker zijn, dat de firma Humpelmayer, die zich het monopolie voor de werving van arbeiders in Liberia had weten te verzekeren, goede zaken heeft gemaakt. Maar die heerlijkheid zal nu spoedig uit wezen. De wetgevende vergadering der republiek heeft besloten het duitsche monopolie niet te hernieuwen en de werving aan een ieder vrij te laten, die daartoe vooraf vergunning vraagt. Maar de vergunning wordt verleend tegen betaling van een som van 250 dollars in goud 's jaars en deze kan niet op een ander worden overgedragen op poene van 200 dollars boete en 6 maanden gevangenisstraf. Voor de werving zullen o. a. de volgende bepalingen gelden: voor elken naar het buitenland bestemden arbeider moet een waarborgsom van 150 dollars worden gestort. De arbeiders moeten binnen twee maanden na afloop van hun contract teruggezonden worden naar de haven, van waar zij naar 't buitenland vertrokken. De werfagenten moeten een register aanhouden van alle, door hen aangeworven arbeiders, met opgaven betreffende het aangaan en den duur hunner verbintenis en van den datum, waarop zij in 't land moeten terugkeeren. Dat register wordt door den betrokken havenmeester geverifieerd, die zich o. a. overtuigen zal, dat geen arbeiders beneden den 21jarigen leeftijd werden aangeworven. Voor elken arbeider, die het grondgebied der republiek verlaat, moet 5 dollars worden betaald.

De duitsche en ook andere koloniën zullen wel niet veel arbeiders uit Liberia meer in hare havens zien verschijnen, zoodra deze bepalingen op de werving van kracht zullen zijn verklaard.

* * *

Belgisch Congo. De Congostaat is in den laatsten tijd nog al eens 'n enkele maal genoemd. Dan gold het oneenigheden tusschen dien staat en Frankrijk, dan weder een geschil met Engeland en nu laatstelijk de, in Engeland op touw gezette campagne tegen de gruwelen, waaraan ambtenaren van den staat zich tegenover de inboorlingen zouden hebben schuldig gemaakt.

Wat nu deze campagne betreft, behoeft men zich niet af te vragen wat daarmede wordt beoogd. Men zou in sommige engelsche kringen wel gaarne willen, dat de Congo-staat als zoodanig ophield te bestaan om zijn gebied onder belanghebbenden te zien verdeelen, waartoe Johnny, met zijn Kaap-Kairo-spoorweg, natuurlijk in de eerste plaats behoort. De vraag is nu evenwel, wat er waar is van al die beschuldigingen, welke den Congo-staat en zijn ambtenaren naar 't hoofd geslingerd worden. De mogelijkheid bestaat, dat er daaromtrent meer licht zal opgaan tengevolge van eene, door de, talrijk in den Congo-staat vertegenwoordigde Baptisten ingestelde enquête.

In den laatsten tijd was ook herhaaldelijk sprake van een opeischen van het Lado-gebied in de Nijlstreek door Engeland aan genoemden staat. Dat gebied werd afgestaan voor den duur van het leven van koning Leopold, zooals de *Times* in herinnering meende te moeten brengen, toen de geruchten over bedoelden eisch van Engeland al meer en meer vasten vorm begonnen aan te nemen. Waarschijnlijk heeft men hier dus met die ultra's te doen, die heel Afrika op de kaart rood gekleurd zouden willen zien.

Er is zelfs sprake van meerdere faciliteiten, die den onafhankelijken staat zouden worden verleend ten opzichte van de communicatie met het gebied van den Bahr-el-Gazal, terwijl eene zending van majoor Lemaire in die streek hiermede in verband wordt gebracht.

Met Frankrijk heeft de Congo-staat het al meer aan den stok gehad. In 1894 waren de Belgen er na aan toe, om in Boven-Oebanghi schietoefeningen op de fransche posten te houden en ook nu weder is er een grensconflict ontstaan in de streek van Mayumbe, waar fransche prospectors uit Fransch Congo op het gebied van den buurman zouden zijn gaan onderzoeken, zonder het noodig te achten de vereischte toestemming daartoe te vragen.

Het wordt den kleintjes, ingesloten tusschen al die groote landhongerige wolven, niet gemakkelijk gemaakt om zich staande te houden.

INGEZONDEN.

Den Haag, 12 Mei 1903.

Geachte Redactie!

Gaarne erken ik de gegrondheid der aanmerkingen, door U gemaakt op mijn — in het *Koloniaal Weekblad* van 7 dezer geplaatst — stuk over „Beter Volksonderricht in Indische aangelegenheden”.

Inderdaad had ik, op de inlandsche kunstnijverheid doelende, het adjectief *wegstervend* niet mogen bezigen, doch bij voorbeeld *kwijnend* moeten zeggen. Wegsterven toch is langzaam, maar onherroepelijk verloren gaan, terwijl de inlandsche Kunstnijverheid, dank zij haar taaie constitutie, nog lang niet als reddeloos verloren te beschouwen is, integendeel een mooie toekomst tegemoet kan gaan, nu er zooveel energie wordt ontwikkeld om haar voor ondergang te bewaren. — Alleen wenschte ik *hierop* de aandacht gevestigd, dat gezonde kunst slechts kan bloeien op den bodem der welvaart. — Immers, zooals Multatuli in z'n „Vorstenschool” zoo teekenachtig zegt:

„De gloed van hooger geestdrift wordt gedoofd
Als 't leven slechts één kamp is met het lage,
Als niet te sterven 's levens eenig doel is
En uitstel van bezwijken hoogste prijs!
Wat is den arme 't schoon der lente? Niets!
Een sterrenhemel? Niets! Wat is hem kunst?
Wat zijn hem tonen, tinten, geuren? — Niets!
Wat is hem poëzie? Wat liefde? — Niets!
Dat alles màg hem niets zijn. — Alle vlucht
Is hem verboden door de werkelijkheid,
Die met 'n ijz'ren vuist hem perst in 't slijk
En elke poging tot verzet bestraft met . . . honger!” [1])

Ook Uw aanmerking op het door mij gebezigde woord *billijk* erken ik als juist. Oorspronkelijk had ik geschreven, het billijk te vinden, indien Nederland en Indië ieder de helft droegen van de kosten der door mij voorgestelde proefnemingen op onderwijsgebied, omdat immers beide belang hadden bij de zaak. Eenig nadenken bracht mij echter tot de conclusie, dat Nederland hoogstwaarschijnlijk niet zou zijn te bewegen tot het doen van uitgaven voor een zaak, waarvoor het zelfs *zonder* kosten zoo bitter weinig gevoelt; dáárom stelde ik voor, dat Indië alles voor zijn rekening zou nemen, al ware het alleen uit eigenbelang; ik vergat echter, het woord *billijk* door te halen en te vervangen door bij voorbeeld *verstandig*.

Mocht er in het *K. W.* nog een plaatsje open zijn, zoo zou U mij ten zeerste verplichten met de opname van bovenstaande regelen.

U bij voorbaat mijn beleefden dank daarvoor aanbiedende, teeken ik mij

Hoogachtend,
Uw. Dw. Dr.
ABELL.

1) Toen ik in 1886 — in een rapport over de inlandsche kunstnijverheid te Semarang — deze regelen aanhaalde (zie Tijdschrift v. N. en L. in N.-I. deel XXXV blz. 390), dacht ik niet, dat zij in nog veel sterkere mate van toepassing zouden zijn in den jare 1903. Sedert 1886 is de toestand achteruit inplaats van vooruit gegaan.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor het Binnenl. bestuur. April 1903.

Eerste jaarverslag van de Hulp-, Spaar- en Landbouwcredietbank Toeloeng Agoeng. — Lijst van vraagpunten betreffende het landbouwcrediet beantwoord door H. F. Bodeman. — J. E. Jasper: Een kijkje in de werkplaatsen van Pak Amiah. — Kamerdebatten over de indische begrooting van 1903. — Varia.

Teysmannia 3e afl. 1903.

H. J. Wigman: De invloed van ent- en onderstam op elkander. — Dr. J. v. Breda de Haan: Eenige opmerkingen over rijstteelt op droge gronden en droge kweekbedden. — Dr. W. R. Tromp de Haas: De handel in getah-pertja te Singapore over het jaar 1901. — H. J. Wigman: Mededeelingen over ooftteelt. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Enz.

Indisch Militair Tijdschr. 4e afl. 1903.

A. Kruisheer: Groot-Atjeh van 1 Jan. tot 20 April 1896 (met plaat). — v. d. S.: Enkele artilleristische opmerkingen. — v. d. B.: Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog? — S. v. 'sG.: Disciplinaire afdoening van kleine diefstallen. — Militaire causerie. — De Dehli manoeuvres in Dec. 1902. — Voor de practijk. — Enz. *Bijlage*: Verslagen nopens de wijze van verpleging bij eenige tochten op Atjeh.

De Indische Mercuur. No. 19. 12 Mei 1903.

Een nieuw boek over Bamboe. — Diffussie van Ampas. — Beri-Beri. — Een Amerikaansch oordeel over eenige oeconomische vraagstukken in de Britsche en Hollandsche koloniën in Azië (slot). — Het zesde Suikercongres te Samarang (vervolg). — Nederlandsche Scheepsbouw-Maatschappij. — Schaduw en Cultures. — Invoerrecht op Tabak. — Malangsche Vereeniging van koffieplanters. — S. Kalff: Indisch porselein (slot). — Wijnfabrikatie in Indië.

Correspondentie.

Wij ontvingen van Oetama een stuk over de Permanente Tentoonstelling, dat blijkbaar geschreven was voor hetgeen wij daaromtrent in No. 6 van ons blad mededeelden. De schrijver zal hierin reeds het antwoord gevonden hebben op enkele zijner opmerkingen. Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken om er aan te herinneren, dat schrijvers, die hun artikelen onder een pseudoniem willen geplaatst zien, hun naam aan de redactie behooren bekend te maken; zijnde geheimhouding harerzijds verzekerd.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	22 Mei	5 Juni	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	15 "	29 Mei	11.30 's av.
Genua, Nederland,	19 "	2 Juni	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	12 Mei	26 Mei	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	16 Mei	30 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	22 "	5 Juni	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	11 "	25 Mei	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire, Fr.,	8 Juni	8 Juli	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 Mei	31 Mei	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	12 "	26 "	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIEN.

ONTVANGEN:

de Nouveautés voor het aanstaande Saisoen.

J. V. VAN DEN AREND,

Marchand-Tailleur.

Van Kinsbergenstraat 100.

's-Gravenhage.



Corsmit Brossois & C°.

Meubelfabriekant

DEN HAAG.

Compleete Meubileering,

benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—

» Bovenhuis » » 20.—

» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche

Stoom-Meubelfabriek.

Magazijnen ter Meubileering.

Meubelen,

Tapijten, Gordijnstoffen etc

DEN HAAG:

HOOGSTRAAT 16.

Rotterdam. **Utrecht.**

H. G. J. L. MEIJNERS.

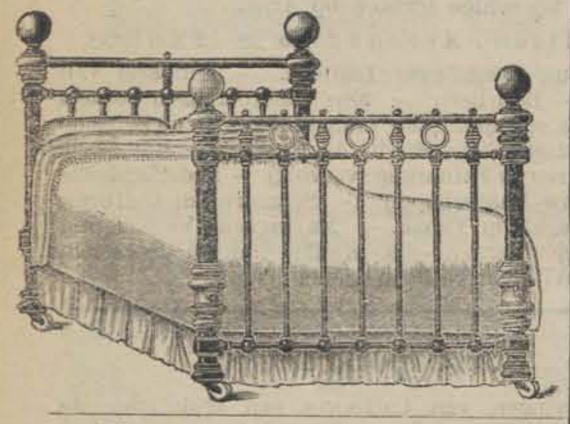
Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.

'**s-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.**

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt,

DEN HAAG, over de Prinsestraat.



Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

in GROOTE KEUZE,

BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81. Telephoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILEERINGEN, zoowel in **koop**, als in **huur**.

Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubileerde Huizen te Huur,

waarbij:

Huizen met 10 Kamers à *f* 100 per maand.

Benedenhuizen ad » 45 per maand.

Bovenhuizen ad » 60 per maand.

Geheele Inrichtingen steeds voorradig.

GORDIJNEN. **TAPIJTEN.**

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,

over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken

volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareeren van beddegoed.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.



Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.

Agent voor den Haag en omstreken, de Heer

A. DE SWERT. **Schenkweg 216**

Instituut voor Onderwijs in de Fransche Taal

(voor Volwassenen).

DEN HAAG. TOUSSAINTKADE 24.

Onderwijs door Fransche Leeraars.

BERLITZ METHODE. **CONVERSATIE.**

Afzonderlijke Cursussen voor Dames. — Lessen in en buiten het Instituut.

VRAAGT PROSPECTUS.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.

Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n.m.

Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** *f* 0.70.

Diné *f* 1.25 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

SPORT- EN KINDERWAGENS.

NIEUW! **Kinderwagens loopende op Kogelassen.** ***NIEUW!***

Het speciaal ingericht Magazijn van Sport- en Kinderwagens is:

HERDERINNESTRAAT No. 2.

Voorhanden de grootste sorteering IJzeren, Houten en Manden Kinderwagens in diverse kleuren en modellen, benevens een uitgebreide collectie Sportwagens. Alle wagens zijn gegarandeerd. Buitengewone bestellingen worden binnen 4 à 5 dagen uitgevoerd.

Hoogachtend aanbevelend,

J. W. STORK.

G. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend Ia Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,

Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.

Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxeermiddelen.
WONDEROLIE-PASTILLES }

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGEERINGEN.

Zie aanbevelingen **Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg, Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen,** enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. **Te bekomen bij alle Apothekers.**

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.

OPGERICHT IN 1866.

Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte Bonte, Flanellen en Wollen goederen.

Alle soorten van Gordijnen.

Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met **bacterie vrij** water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D.P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.

Voordeelige condities voor enkel gewasschen en gedroogd.

Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Brief adres: GEBR. HEIJNEN.

Witte Brug. — Den Haag.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 317.

Importeur van Indische ingrediënten voor de rijsttafel.

Speciale afdeeling voedings-artikelen als:

Shredded Wheat (nieuw tarwe brood).

Vitos-Force-Hornbij & Quakers Havermout. Kasseler Haver-Cacao.

Eikel-Cacao (Dr. Vinkhuijzen).

Mutase Bisquits - Revalenta Racahout. etc. etc.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKEPRIJZEN.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32D.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

SIEGEL-PIANINO.

„Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici."

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,

EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van Muziek-Instrumenten,

voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

STAAT

voor aanvraag van VERLOFSTRACTEMENT

VOOR

H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent.

E. VAN FOREEST-NIX,

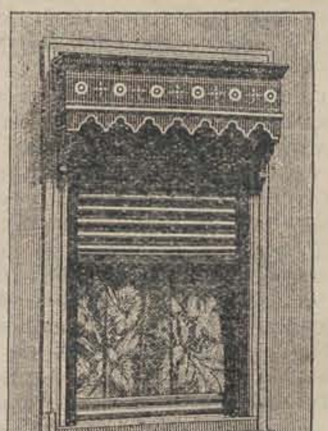
WEIMARSTRAAT 37, DEN HAAG.

In Verbandstoffen, Verplegings-Artikelen,

Drogerijen, Chemicaliën.

VERF IN BUSSEN enz.

Centraal Drogist WEIMAR.



HEINEKEN's

(Oudste) Glazenwasscherij

Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.

Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag

Amsterdam, v. d. Helststraat 1.

Utrecht, Potterstraat 20.

Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvrage **gratis** toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.